

Upravitelstvo: Ljubljana, Knafljeva
ulica 5. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Seles-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Gosposka ulica
št. 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja

JUTRO

Ponedeljska izdaja

Priloga: ponedeljek jutraj — Na
roča se posebej in velja po pošti
prejemati Din 4.-, po raznašal-
cih dostavljena Din 5.- mesečno
Uredništvo:
Ljubljana: Knafljeva ulica 5. Telefona
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126
Maribor: Gosposka ulica 11. Telefona
št. 2440.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu

Mogočen odmev beograjskih konferenc

Mala antanta in Balkanska zveza sta v najbolj kritičnih trenutkih pokazali treznost in hladnokrvnost in izšli iz težke preizkušnje še čvrstejši in solidnejši

Pariz, 21. oktobra. w. V razpravi o sklepih držav Male antante in balkanskega sporazuma glede na marseilleski atentat naglašala večina mednarodnega tiska v splošnem prizadevanje, da ne bi zločinski umor še bolj poostiril mednarodne napetosti.

»Petit Parisien« pravi: Mala antanta in Balkanski sporazum sta sedaj po tragični preizkušnji še močnejša in še tesneje združena. Vse kaže, da je prijateljstvo petih držav srednje in vzhodne Evrope s Francijo postalo sedaj solidnejše in tesnejše, kakor je bilo doslej.

»Excelsior« piše: Mir, krepkost in močnost so vtisi, ki jih zapuščata istočasno objavljena komunikeja sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma, ki sta se sestala po pogrebu kralja-mučenika v Beogradu. List izraža Jugoslaviji priznanje, ker je pokazala v svoji ogromni bolesti dostojanstvo, hladnokrvnost in samopremagovanje, ki zbujajo občudovanje in spoštovanje.

Pertinax pravi v »Echu de Paris«, da se je krog sodelovanja med balkanskim sporazumom in Male antanto razširil. Psec smatra, da bo imelo to za posledico, da se revizionisti ne bodo smeli premakniti.

»Matin« se veseli beograjskih sklepov in pravi, da je spretnost, kako ohraniti mir, zadnja leta močno napredovala. »Matin« poudarja, da bo Mala antanta s Turčijo in Grčijo vred protestirala proti terorističnim metodam, ki se poslužujejo zločina kot sredstva politike, za sedaj pa ne kaže, da bo ta stvar prišla pred Zenevo.

Saint-Brice komentira v »Journalu« sklepe sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma in pravi med drugim: Ta dva diplomatska organizma, katerih glavni inspirator je bil pokojni kralj Aleksander, sta složno sprejela resolucijo, na podlagi katerih bosta vzajemno, mirno, hladnokrvno in objektivno sodelovala za doseganje odgovornosti tragičnih dogodkov v Marseillu in za sprejetje potrebnih ukrepov, da se takšna teroristična dejanja v bodoče preprečijo, če se naj onemogočijo težkočam.

Članek ob sklepih primerja posledice sarajevskega atentata s posledicami, ki bi jih utegnil imeti marseilleski atentat ter naglašja, da je današnji položaj popolnoma nasproten položaju iz l. 1914, ko so nekatere države namerno hotele povzročiti svetovni spopad, dočim so danes iste države, ki obtožujejo, najbolj zainteresirane pri ohranitvi miru in obstoječega reda v Evropi.

Pridrček Male antante

Praga, 21. oktobra. AA. Vse časopise poudarja veliki pomeni sklepov sveta Male antante. Vsebinska teha sklepov je izredno mirna. Komunike nikogar ne obtožuje, marveč priobija samo dejstva. Mala antanta in Francija, pravijo listi, vztrajajo pri politični smeri, ki sta jo določila pokojni kralj Aleksander in pokojni Louis Barthou, razume pa se, da je treba končati z mednarodno teroristično akcijo. V tem pogledu je dosedanja preiskava ugotovila gotova dejstva. Vlade držav Male antante bodo ostale hladnokrvne tudi vnaprej, pridružijo pa si pravico, da ukrepe vse potrebno, kadar bodo stvari popolnoma razsvetljene.

Svarilo

Bukarešta, 21. oktobra. w. Beograjski komunike Male antante in balkanskih držav so objavili listi na vidnih mestih, ne da bi mu priključevali podrobnejše komentarje. Kljub temu pa se more po vtisih z merodajnih mest sklepov, da ima beograjska manifestacija nimen svarila in pomirjenja.

Bukarešta, 21. oktobra. d. Ves rumunski tisk poudarja velik pomen komunikejev, ki sta bila izdana o posvetovanjih zunanjih ministrov Male antante in balkanskega sporazuma. Vsi vidijo v teh komunikejih trden sklep petih v obeh antantah združenih držav, da izvedejo vse potrebne korake za onemogočenje nadaljnjih atentatov in za ugotovitev točne odgovornosti zanje, da bi se zatrla mednarodna anarhija. Listi poudarjajo soglasno nujnost te solidarne manifestacije obeh antant v korist miru. S posebnim poudarkom naglašajo one odstavke, v katerih izjavljajo države Male antante in balkanskega sporazuma, da se marseilleska umora v nobenih okoliščinah ne moreta smatrati kot običajen zločin, ker sta bila v resnici izvršena pod vplivom močnih sil onstran mej.

»Universul« ugotavlja, da se komunikeja izogibata podrobni formulaciji obdolžitov, ker želita obe antanti, da se razjasni in ugotovi odgovornost v mirni atmosferi. V nasprotnem primeru pa je Mala antanta kakor tudi balkanska zveza odločena, izvajati vse potrebne posledice. Končno ugotavljajo listi z zadovoljstvom, da bo vseh pet držav v popolnem soglasju s Francijo izvajalo politiko varnosti ter miru s popolnim spoštovanjem obstoječih pogojev.

V skladu s politiko miru

Atene, 21. oktobra. AA. Vsi grški listi prinašajo izčrpan komentarje o sklepih sve-

ta Male antante in balkanske antante v Beogradu. Vsi listi hvalijo, kako pametni in modri ter popolnoma v skladu s politiko miru in intencijami pokojnega kralja Aleksandra so vsi ti beograjski sklepi. Državniki, zbrani v Beogradu, zaključujejo listi, so pokazali, da so odločni braniti za vsako ceno mir na svetu.

Usluga evropskemu miru

Dunaj, 21. oktobra. p. Vsi dunajski listi poročajo obširno o sklepih Male antante in balkanske zveze v Beogradu ter dobesedno objavljajo izdani komunike. Vsi listi objavljajo tudi krajše komentarje, v katerih izražajo priznanje hladnokrvnosti in treznosti, ki sta jo s svojimi zmernimi in dobro premišljenimi sklepi dokumentirali obe v sedanjih časih tako pomembni mednarodni formaciji. S posebnim poudarkom se prav posebno izražajo priznanje Jugoslaviji, ki bi imela vsa pravica zahtevati zadostno za namadomestljvo izgubo Oficijski »Wiener Tag« objavlja daljši uvodnik, v katerem pravi, da zasluži posebno priznanje dejstvo, ker se je Mala antanta v svojih sklepih in v svojem komunikeju vzdržala vsake grožnje in vsake obtožbe. Zmernost, ki jo je s tem dokumentirala Mala antanta, predstavlja neizmerno uslugo evropskemu miru. Zahteve, ki jih postavlja Mala antanta v svojem komunikeju so docela upravičene. Bilo bi le želeli, da tudi vse druge evropske države pokažejo enako lojalnost in v dobro voljo podpro vse ukrepe, da se do kraja razjasni marseilleski zločin in njegovo ozadje in da se enkrat za vselej onemogočijo teroristični morili in njihovi duševni očetje in zaščitniki.

Nemški komentar

Berlin, 21. oktobra. AA. »Politische Korrespondenz« prinaša članek o beograjskih sklepih, ki jih imenuje modre in umestne. Položaj v Evropi je tak, da je potrebno resnično in iskreno sodelovanje med vsemi narodi, da se ohrani mir.

Vprašanje odgovornosti za marseilleski zločin

Curich, 21. oktobra. »Neue Zürcher Zeitung« posveča beograjski konferenci Male antante in balkanske zveze dolg članek, v katerem naglašja ogromen pomen sestanka neposredno po pogrebu kralja Aleksandra in v trenutku, ko so bili zbrani v jugoslovanski prestolnici vodilni državniki in odločujoči čimtelji vse Evrope. Splošno sočustvovanje mednarodne javnosti ob težki izgubi, ki je zadela največjo balkansko državo, zagotavlja Jugoslaviji za vse prihodnja leta indirektno podporo in pospeševanje. Zlasti še, ker bo ostala dediščina kralja Aleksandra, kolikor se nanaša na zunanje politično polje, v preizkušeni rokah zunanjega ministra Jevtića.

V nadaljnjih izjavanjih se bavi članek z notranjopolitičnimi posledicami smrti kralja Aleksandra ter poudarja, da sta velika žalost, ki se je pri vsakem koraku videla v hrvatskih pokrajinah, ter udeležba vseh vodilnih članov nekdanje opozicije pri pogrebu v Beogradu, znak, da je ogromna večina Hrvatov potegnila odločno črto med seboj in tako zvanimi emigranti. Ude-

ležba pri pogrebnih svečanostih je bila za jugoslovanske razmere neverjetno ogromna, kar dokazuje vsestranske simpatije, ki jih je užival pokojni kralj pri vsem narodu. Po vsem tem se lahko z vso gotovostjo trdi, da bo smrt kralja Aleksandra blagodejno vplivala na nekdanjo napeto odnosa med Srbi in Hrvati ter dovedla do popolnega ujedinjenja. Notranja politična bodočnost Jugoslavije je bolj kakor kdaj prej na poti k popolni konsolidaciji.

Baveč se z zunanjimi političnimi posledicami marseilleskega atentata razpravlja pisec tudi o moralni odgovornosti za ta zločin in pravi med drugim:

Relativno nagli napredek preiskave zbujajo upanje, da bodo teroristi, ki so dejansko odgovorni za ta atentat, v najkrajšem času izsledeni, vprašanje moralne odgovornosti, katere ugotovitev zahteva Mala antanta z vso odločnostjo pa se zgoščuje v problem, kdo je financiral zločinske teroriste. Na tej točki se končujejo vse kombinacije diplomatov in političnih krogov, ker je razjasnitev v tej smeri prepuščen policiji, ker noče nihče lahkomišelnosti izzvati konfliktov. Mala antanta se je predvsem izogibala prenapljenim sklepom, vsekakor pa je že danes jasno, da je v akciji za mednarodni sporazum in odkritosrečno sodelovanje nastopila stagnacija in da bo akcija krenila s mrtve točke šele potem, ko bo vprašanje moralne odgovornosti za marseilleski zločin do kraja razčiščen.

Kaj pravijo v Budimpešti

Budimpešta, 21. oktobra. w. Beograjski komunike držav Male antante in balkanske zveze so tukaj sprejeli mirno ter ga smatrajo za zmerno po vsebini in duhu. Oficijski »8-Orai Ujsaga« ugotavlja z zadovoljstvom, da je vsebina komunikeja popolnoma nasprotna komentarjem, ki jih je tisk nekaterih držav navezal na marseilleski atentat. Madžarska upa, da bo zmerna ton komunikeja odločilen tudi za del tiska, ki sicer tem bolj, ker more samo miren razum omogočiti potrebno razkritje doslej nepojasnjenih podrobnosti atentata in istočasno ublažiti razdražene duhove.

Grški zunanji minister o vtisih v Jugoslaviji

Atene, 21. oktobra. AA. Grški zunanji minister Maksimos se je vrnil z delegacijo, ki se je udeležila pogreba pokojnega kralja Aleksandra, v Atene. V izjavi novinarjem o svojih vtisih je dejal med drugim, da je grško delegacijo posebno presunila silna potrtost in žalost, ki prevlada v Jugoslaviji. Iz spontanosti, kako se je ta žalost pokazala zlasti pri veličastnem pogrebu, se vidi vsa hubezen celotnega prebivalstva Jugoslavije do njegovega viteškega kralja. Maksimos je nadalje izjavil, da se popolnoma strinja s sklepi sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma, ter je omenil, da se bo svet balkanskega sporazuma sestel v Ankari, kjer bo razpravljal o vseh vprašanjih, ki se tičejo držav balkanskega sporazuma.

Jugoslavije in Bolgarije nikdo več ne razdruži

Bolgarski zunanji minister Batolov: Jugoslovanski in bolgarski narod bosta nadaljevala započeto delo miru in sporazuma

Caribrod, 21. okt. t. V petek zvečer so se vračali skozi Caribrod proti Sofiji delegati bolgarskega kralja in vlade s knezom Cirilom in zunanjim ministrom Batolovim na čelu.

Na postaji je bolgarski zunanji minister Kosta Batolov ljubezljivo sprejel zastopnike tiska in jim podal daljše izjave. Med drugim je izjavil:

Z Nj. Vis. knezom Cirilom in ostalimi delegati smo potovali v Beograd, da se poklonimo velikemu duhu pokojnega kralja Aleksandra I. in da se v imenu bolgarskega naroda in vlade udeležimo njegovega pogreba. Bol in tuga bratskega jugoslovanskega naroda sta veliki in neizmerni. To smo videli in tega ne moremo popisati. Narod je prelihl morje solz, ki so prihajale iz srca. Bile so resnični izraz bolesti in žalosti. Bolgarski narod, vojska in vlada iskreno sočustvujejo z bratskim jugoslovanskim narodom ter plakajo skupno z njim za neumrlim jugoslovanskim kraljem, ki je bil največji pobornik za zblizanje naših dveh bratskih in sorodnih narodov. Sporočila blagega kralja Aleksandra, ki ga je zapustil svojemu narodu, je sprejel tudi bolgarski narod. Tudi on je trdno odločen izpolniti to oporoko do konca, ker pomeni svet nalog za ohranitev miru in utrditev splošnega blagostanja vsega človeštva. Jugoslovanski in bolgarski narod bosta nadaljevala započeto delo miru in sporazuma.

O razgovorih z g. Jevtićem je Batolov izjavil:

»Ko smo se poslavljali pred povratkom v Sofijo, sem znova pozdravil g. Jevtića. Govorila sva o vprašanjih, ki se tičejo obeh držav. Nezaupanje in nesporazum med obema bratskima narodoma sta za vselej odstranjena. Med nami se je razvila atmosfera bratskega razumevanja in sodelovanja. Odnosaji med našima dvema narodoma se nikoli in v ničemer ne bodo več izpremenili. Smrt kralja Aleksandra bo le še utrdila naše iskrene in bratske odnose, mi njegovega sporočila ne bomo zatajili niti za trenutek. Takšni so naši odnosi danes, takšni bodo jutri in vedno.«

Nato se je zunanji minister Batolov umaknil v vagon in trenutek kasneje je vlak nadaljeval svojo pot.

Na sofijski železniški postaji so bolgarsko delegacijo pričakovali jugoslovanski poslanik Cincar - Marković z vsem poslaniškim osebom, glavni tajnik zunanje ministrstva Hristov, šef protokola Stojilov in mnogo drugih višjih uradnikov iz bolgarskih ministrstev.

Knez Ciril je takoj pristopil k jugoslovenskim poslaniku in mu ponovno izrazil sožalje ter mu obenem povedal, kako nedoljivljivo globok vtis je napravila na velika žalost vse Jugoslavije zaradi smrti kralja Aleksandra. Jugoslovanski poslanik je govoril tudi z bolgarskim zunanjim ministrom Batolovim.

„Čakamo na Bolgarijo“

Turški zunanji minister o beograjskih posvetovanjih — Poziv Bolgariji na pristop k Balkanski zvezi

Beograd, 21. oktobra. p. Včeraj dopoldne je zapustil Beograd turški zunanji minister Tefvik Ruždi bej. Na postaji se je poslovil od njega zunanji minister B. Jevtić z višjimi uradniki zunanje ministrstva. Pred svojim odhodom je turški zunanji minister sprejel novinarje ter jim podal kraško izjavo, v kateri je dejal med drugim:

Turčija iskreno sočustvuje z Jugoslavijo

Na prvo vest o tužni smrti kralja Aleksandra je predsednik turške republike Kemal paša proglasil narodno žalost, dajši to pri nas sicer ni v navadi. Prvič plapolajo na vseh državnih postopjih po vsej Turčiji državne zastave na pol droga. Vsa Turčija žaluje, kakor da bi umrl brat Gazija Kemala paše. Vsa zabavišča so zaprta, v šolah pa se drže predavanja o velikem jugoslovanskem vladarju. Vsa Turčija sočustvuje z jugoslovanskim narodom in njegovi globoki žalosti. Poročila, ki so prihajala iz Beograda o neverjetnih dokazih ljubezni vsega naroda do pokojnega kralja, so še bolj potrdila tudi naš narod. Osebnost bom poročal svojemu vzvišenemu šelu o nepozabnih vtisih s pogreba velikega in ljubljeneega jugoslovanskega kralja, ki je dal svoje življenje za mir vsega Balkana.

Apostol balkanskega bratstva

Samo oni, kdor je popolnoma brez srca, ne občujejo te težke izgube, ki je jugoslovanski narod zadela s smrtjo pokojnega kralja Aleksandra. S smrtjo viteškega jugoslovanskega vladarja je izgubila ne samo Jugoslavijo, marveč ves Balkan svojo največjo državniko. Jaz sam sem se osebnostno nešteto krat prepračil, kako velik pobornik balkanskega sporazuma in balkanskega bratstva je bil pokojni jugoslovanski kralj, saj sem bil od leta 1925, dalje eden njegovih najbojnih sotrudnikov pri akciji za bratski sporazum vseh balkanskih narodov. Za časa svojega kratkega bivanja v Jugoslaviji sem se na lastne oči prepračil, kako velik in dostojanstven je jugoslovanski narod v svoji neizmerni boli. Mir in red je bil v teh težkih dneh na višku, kar najbolj jasno dokazuje vso zrelost in prevdarnost jugoslovanskega naroda. Zadivila me je nepopisna ljubezen, ki jo goji ves narod do pokojnega kralja.

Ko je razgovor prešel na politična vprašanja, so se zlasti bolgarski novinarji zanimali za podrobnosti sklepov beograjskih konferenc Male antante in balkanskega sporazuma. Na številna vprašanja je g. Ruždi bej odgovoril:

»Pričakujemo, da se nam pridruži tudi Bolgarija«

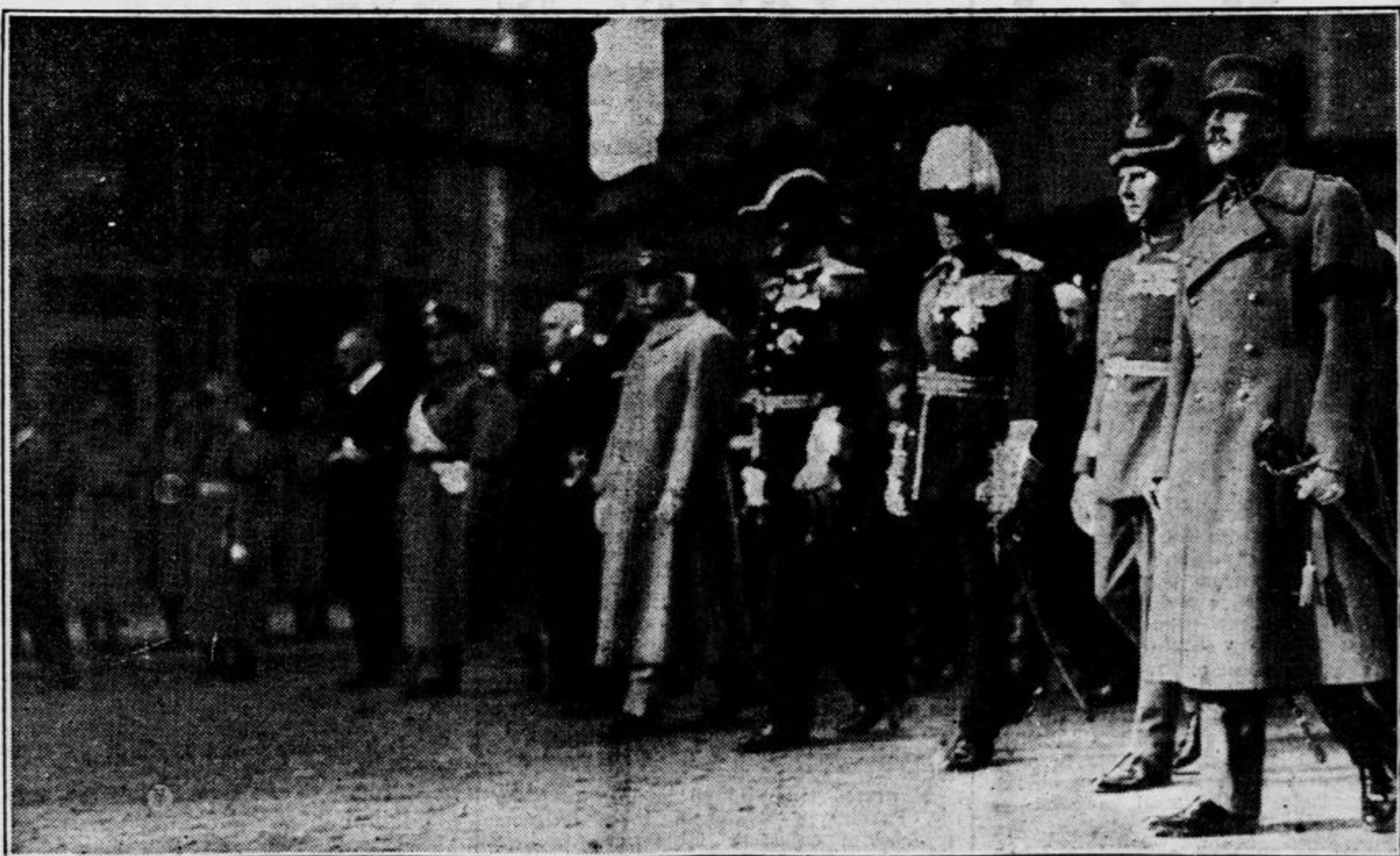
V komunikejih je povedano, vae, o čemer smo razpravljali. Komunike je izraz napačne enodušnosti in naše volje, da v vseh vprašanjih nastopimo enotno. O tem se bo podrobno razpravljalo tudi na skorajšnji konferenci balkanskih držav v Ankari, ki predstavlja redni sestanek stalnega sveta Balkanskega sporazuma. Beograjski sestanek je bil izreden v zvezi z zadnjimi žalostnimi dogodki. V Ankari se bo razpravljalo o vseh vprašanjih, ki se tičejo držav Balkanskega sporazuma. Taka vprašanja vedno obetajo. Lahko pa že danes rečem, da v politiki držav, ki tvorijo balkanski sporazum, ne bo prišlo do prav nikake izpremembe. Obratno se k bolgarskim novinarjem je g. Ruždi bej dodal:

Mi vas, Bolgare, čakamo, da pristopite k balkanskemu paktu. Kaj mislite pri vas o tem?

Urednik sofijske »Zore« je odgovoril: Moje skromno mnenje je, da pri nas temu ne bi nihče nasprotoval, ako se pokaže, da bi bil vstop Bolgarije v Balkansko zvezo koristen za našo državo in za ves Balkan.

Težkočam se moramo izogniti

Kakšen smisel dodajete oni točki komunikeja, ki govori o tem, da lahko pride do še resnejših konfliktov, ako ne bodo iz-

Predstavniki evropskih držav in vojnih sil v sprevodu za krsto Viteškega kralja: general Göring, avstrijski zastopnik Plönies in Karwinski, maršal Pétain, admiral Fisher, general Bratwight in zastopniki belgijske vojske

vršeni mednarodni ukrepi za zatiranje zločinov terorističnih organizacij, so vprašali novinarji.

G. Ružič bej je s poudarkom odgovoril: Ta del komunikacije ne pomeni nič več kakor našo nado, da bodo vsi narodi sodelovali pri tem, da se izognemo takim eventualnostim.

Ali predvidevate težko mednarodnega značaja? so se interesirali novinarji dalje. Odgovoril je G. Ružič bej, toda vsi moramo iskreno in lojalno sodelovati, da se jim izognemo. Izključujem vsako možnost tako dalekosežnih nesporazumov. Pri tem moram prav posebno naglasiti, da je jugoslovanski narod v tem pogledu v svoji neizmerni želosti zares velik in moder ter je ponovno dokumentiral svojo miroljubnost, čije največje astopot je bil pokojni kralj Aleksander. Niti za trenutno ne dvomim, da bodo vsi balkanski narodi sledili temu zgledu ter uvrstili medsebojno prijateljstvo in bratstvo v duhu velike iniciative pokojnega kralja.

Vračajoč se na Balkanski pakt je Ružič bej dodal:

Mi smo čakali in čakamo na Bolgarijo s potrpežljivostjo in s gotovostjo, da se bo Bolgarija pripravila na korist svojega pristopa k tej močnejši mirovni zvezi. Pogledajte, za Turčijo bi pomenilo to velike žrtve, zlasti na gospodarskem polju in korist Bolgarije. Toda mi smo pripravili doprinesiti še večje žrtve za splošno korist in blagostanje balkanskih narodov. S potrpežljivostjo in predanostjo se bo vse lahko doseglo. O tem sem absolutno prepričan. Prava pot balkanskih narodov je v njihovem iskrenem in lojalnem sodelovanju. Zavedajoč se vse odgovornosti, trdim, da bo Balkanski pakt obstajal tudi še čez 15 let in takrat še mnogo bolj in koristnejši nego je že sedaj. Naj navedem za primer samo 15-letno prijateljstvo Turčije z Rusijo. Danes je to prijateljstvo mnogo večje kakor je bilo ob začetku. Trdno sem prepričan, da se bo v enakem duhu razvil tudi Balkanski pakt. Zato bom sliel ko prej po svojih najboljših močeh delati na to, da se tudi Bolgarija čimprej pridruži veliki rodni balkanski narodov, da združimo vse balkanske narode brez razlike.

Görling o beograjskih vtisih

Nemčija nima nobenih pretenzij na Balkanu, izjavlja pruski ministrski predsednik

Beograd, 21. oktobra. p. Po tridnevem bivanju v jugoslovanski prestolnici je pruski ministrski predsednik general Görling s svojim spremstvom z zemunskega letališča odpotoval v Berlin. Preden je zapustil Jugoslavijo, je general Görling poletel še nad Topolo in s spustil z letalom nizko nad Oplenac, se sklonil iz letala in s hitrejšim pozdravom izkazal poslednjo čast pokojnemu kralju Aleksandru. Novinarjem je pred odhodom podal izjavo, v kateri pravi med drugim:

»Nikdar nisem videl niti doživel v svojem življenju, kar sem videl tukaj. Kako so množice jugoslovanskega naroda sprejele svojega kralja na poslednjem potu, me je globoko in iskreno ganilo, zlasti pa še prizori ki sem jih videl v vlakom, ko je vozil po korojskega kralja v Topolo in ko sem ob vsej železniški progi gledal vrste plakajočih se ljudi, kar mi bo ostalo v globokem spominu vse življenje. To iskreno čustvenost naroda je najboljšje jamstvo za vladavino našega mladega kralja. Kar se tiče pridobivanja množic, se smatram za specialista in vem najboljši, kaj pomeni navdušenje množice, predvsem pa iskreno čustvenost, ki sem ga videl v bolesti jugoslovanskega naroda ob pogrebu velikega kralja. Mnogo sem priča, da pa bi narod tako globoko in iskreno čutil izgubo svojega kralja, nisem mislil.«

O organizaciji pogrebnih svečanosti je izjavil, da je bila vzorna in nad vse dovršena. Videl se je, da je vsak posameznik

do podrobnosti razumel svojo dolžnost. Organizacija in razpored straž vse do Topole je napravila nanj poseben vtis. Zato more samo čestitati.

Nato je zopet prešel v razgovor o našem narodu, ki mu je neobičajno ugajal ter je izjavil:

»To je zelo pošten narod. Vaši ljudje, ki sem jih imel priložnost doleteti nekoliko spoznati, so me navdušili ter mi bodo ostali v trajnem spominu. Zato sem se čvrsto odločil, da bom v najkrajšem času, morda že spomladi zope prišel v vašo državo. Zelo me zanima Dalmacija, o kateri sem že mnogo čul. Mi si želimo prijateljstvo z Jugoslavijo. Ni resnica, da se naši interesi križajo in da imamo mi na Balkanu kake pretenzije. Sedanja Nemčija pozna samo svoje interese in se nikdar več ne bo ponovilo leto 1914, ko je morala iti za druge po kostanj v ogenj.«

Görling se je pri tem razvnel ter je iskreno obsodil nekdanjo politiko bivšega cesarja Viljema.

Na vprašanje, kakšen vtis je nanj napravila naša vojska, je odgovoril:

»Odlično — vzorno zadržanje in disciplina. Praktična uniforma. Predvsem so mi zbudili pozornost pešci kraljeve garde in vojni akademiki, ki so zares zaslužili, da se povsod pohvalijo.«

Ob koncu je še pristavil: »Iz Jugoslavije odhajam z odličnimi vtisi, kakršnih še nikdar v svojem življenju nisem doživel.«

Lavalov nasvet Madžarski

Madžarska vlada naj dokaže solidarnost z vsemi civiliziranimi državami v pobijanju mednarodnega terorizma

Pariz, 21. oktobra. p. Zunanji minister Laval je imel v petek zvečer dolg razgovor z madžarskim poslanikom v Parizu grofom Khuen-Hedervaryjem. Ta sestanek je izrazil v političnih krogih veliko pozornost. Po uradni objavi sta govorila o političnih posledicah marseilleskega zločina. »Matine« piše, da sta Laval in madžarski poslanik razpravljala predvsem o pravici azila, ki ga gotove vlade dajejo inozemskim teroristom.

Pariz, 21. oktobra. g. O tem razgovoru so se zvedele naslednje podrobnosti:

Madžarski poslanik je protestiral proti napadom in sumničanjem v francoskem tisku proti madžarski vladi, čeprav ni imel noben člen madžarske vlade ali sploh kak visok funkcionar madžarske države, kakor je dejal, niti najmanjših stikov z emigrantskimi teroristi. Zunanji minister Laval je odgovoril, da francoska vlada ni mislila spraviti madžarske vlade neposredno ali posredno v zvezo z marseilleskim atentatom. Nasprotno je storila vse, da bi pomirjevalno vplivala na francosko javnost in preprečila vsako zlorabo tega spora. Vseka-

kor pa smatra francoska vlada sprčo danih razmer za zelo primerno, da bi madžarski tisk ustavil časi neprimerno polemiko ter bi zelo pozdravil, če bi se madžarska vlada sama na lastno pobudo poslužila sredstev, ki bi nedvomno dokazala solidarnost Madžarske z vsemi civiliziranimi državami v pobijanju mednarodnega terorizma. V zvezi s tem je zunanji minister Laval še naglasil, da je bila madžarska vlada na zadnjem zasedanju Društva narodov naprošena od jugoslovanske vlade za nekatere podatke o emigrantih in da je tudi objavila odgovor, na katerega pa še vedno čakajo.

Mednarodna kontrola nad emigranti

Praga, 21. oktobra. v. Češkoslovaški agrarni tisk poroča, da namerava Češkoslovaška predlagati v Društvu narodov uvedbo mednarodne kontrole nad političnim delovanjem emigracije. Vsebinska predloga, ki bi bili v skladu s francoskimi željami, doslej še ni znana.

Gömbösov obisk v Varšavi

Madžarski ministrski predsednik pri maršalu Piłsudskem — Ali razpravljajo v Varšavi tudi o političnih problemih?

Varšava, 21. oktobra. v. Včerajšnji dan bivanja madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa v Varšavi je bil posvečen uradni obiskom. Gömbös je bil okoli 11. pri ministrskem predsedniku Kozłowskiem. Nato pa je obiskal zunanjega ministra Becka in namestnika vojnega ministra. — Gömbös je poljubil tudi venec na grob Neznanega vojaka, opoldne pa je bil v avdijenci pri državnem predsedniku Mościckem. Popoldne je Gömbös sprejel na Belvederu maršal Piłsudski. Razgovoru sta prisostvovala tudi poljski zunanji minister Beck in madžarski poslanik Matouska. Po avdijenci pri maršalu Piłsudskem je ministrski predsednik Kozłowski priredil Gömbösu na čast diner. Ob tej priložnosti je imel Kozłowski govor, v katerem je opozoril na zgodovinsko tradicijo obeh narodov in na skupno civilizacijo, ki ju veže. Tudi na gospodarskem polju sta obe državi kakor vse države v srednji Evropi sploh navezani druga na drugo.

V svojem odgovoru se je predsednik Gömbös zahvalil za prisrčen sprejem, ki ga je bil deležen na Poljskem ter je izrazil željo, da bi se poljsko-madžarski odnosi na kulturnem in gospodarskem področju še bolj poglobili.

V svojih govorih Kozłowski in Gömbös nista omenila političnih problemov. Iz komunikacije, ki je bil včeraj popoldne objavljen o obisku madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa, je razvidno, da je bil najvažnejši predmet njegovih razgovorov zaključitev pogodb o takovanev-

kulturnem sodelovanju med Poljaki in Madžari, pri čemer gre predvsem za namenjanje dijakov in slično. Nadalje je rečeno, da bodo osnovane tudi stalne gospodarske komisije z nalogo, da zopet ožve izmenjavo blaga med Poljaki in Madžarsko, ki se je v zadnjem času zelo skrčilo. Listi v svojih opisih sprejema madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa niso prekršili okvira suhoparnih poročil. Poljski listi ne morejo pri najboljši volji pisati ničesar izrednega o sodelovanju občinstva pri sprejemu Gömbösa. Ko je prišel Gömbös v Varšavo, se je vozil s postaje po skoro praznih ulicah ob deževnem vremenu, brez vsakega zanimanja ljudi, ki so bili slučajno na prostem. Če bi ne bili ob vsej poti postavljeni policisti, bi skoraj nihče ne opazil, da je prišel v Varšavo.

Madžarski ministrski predsednik Gömbös je davi odpotoval v Krakov.

Pariz, 21. oktobra. p. Francoski listi, ki pišejo obilno o potovanju madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa v Varšavo in madžarskega zunanjega ministra Kanyja v Rim, pravijo, da imajo ta potovanja madžarskih državnikov jasno obelodnevno demonstracijo proti Mali antanti in Franciji. »Temps« piše med drugim:

Madžari se po vseh neprijetnih taksonah bližnje preteklosti še vedno niso ničesar naučili. Še vedno hočejo voditi politiko kljubovanja proti Mali antanti, toda madžarski politiki naj si zapomnijo, da take demonstracije niti pri Mali antanti, niti pri Franciji ne bodo dosegle nikakršnega uspeha.

Ob zaključku lista:

Nj. Vis. knez Pavle predsedniku Lebrunu

»Mladi kralj Peter bo posvetil svojo vladavino učvrstitvi prijateljstva med Francijo in Jugoslavijo«

Beograd, 21. oktobra. M. Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle je poslal danes na prisrčno brzojavko, ki jo je predsednik francoske republike g. Albert Lebrun poslal Nj. Vel. kralju Petru, ko je zapuščal Jugoslavijo, naslednjo zahvalo:

»Nj. Eks. Albertu Lebrunu, predsedniku francoske republike, Pariz.

V imenu kraljevskega namestništva se Vaši ekscelenci prisrčno zahvaljujem za tople izraze, ki ste jih poslali Nj. Vel. kralju Petru II., ko ste zapuščali Jugoslavijo. Kraljevo namestništvo in jugoslovanski narod se popolnoma zavedata nenadomestljive izgube, ki ju je zadela s strašno smrtno velikega in slavnega kralja Aleksandra I. Junak v

vojni, je kralj Aleksander I. zelo dobro poznal vojno in zato cenil blagodat miru. Iskreno je ljubil Francijo in to tembolji, ker je sodeloval v delu za mir in za solidarnost med evropskimi narodi. To prijateljstvo do Francije, tradicionalno v našem domu, je prešlo z očeta na sina kot svetinja. Mladi kralj Peter bo sledil svojemu velikemu očetu ter bo posvetil svojo vladavino učvrstitvi francosko-jugoslovanskega sodelovanja.

Kraljevo namestništvo in jugoslovanski narod izražata svojo zahvalo Vaši Ekscelenci, francoski vladi in slavnemu francoskemu narodu. — Knez Pavle I. r.

Uzunović ima mandat

za sestavo nove vlade

Beograd, 21. oktobra. M. Iz kabineta predsedstva ministrskega sveta je bil nocoj izdan naslednji komunikat:

»Po konzultaciji predsednika senata dr. Tomašića in predsednika Narodne skupščine dr. Kumanudija so kraljevi namestniki poverili mandat za sestavo nove vlade g. Nikoli Uzunoviću, predsedniku ministrskega sveta v ostavki.«

G. Uzunović o svoji misiji

Beograd, 21. okt. M. Mandat za sestavo vlade je danes dobil g. Nikola Uzunović. Po konzultaciji predsednika senata g. dr. Tomašića in predsednika Narodne skupščine g. dr. Kumanudija, ki sta bila danes dopoldne sprejeta od Nj. Vis. kneza namestnika Pavla v dvorcu na Dedinju, je bil pozvan na dvor g. Nikola Uzunović. G. Uzunović se je mudil na dvoru nad eno uro in se je nato odpeljal v predsedstvo vlade.

Številnim novinarjem, ki so ga tu pričakovali in ga izpraševali, kaj je novega, je g. Uzunović odgovoril: »Morda bo še kaj novica.«

Na nadaljnja vprašanja je g. Uzunović izjavil, da mu je kraljevo namestništvo po konzultaciji predsednika senata in predsednika Narodne skupščine poverilo mandat za sestavo vlade.

Ko so ga na novinarji le še izpraševali, kake prirode je mandat, ki ga je dobil in ali so določene kake omejitve, je g. Uzunović, ki ob sličnih prilikah le malo govori in ki o takih stvareh navadno ničesar ne pove, ostal tudi tokrat dosleden samemu sebi. Šele na ponovno pritisikanja novinarjev je s poudarkom izjavil:

Lahko zabeležite, da ima moj mandat

samo eno omejitev, a ta je: V poštve za sestavo vlade ne pride in ne more priti nihče, ki se jasno in brez vsake rezerve ne izjavi, da je v celoti za politiko, ki se je vodila do sedaj. V poštve za sestavo vlade torej ne more priti nihče, ki ni za osnovna načela, na katerih je zasnovana dosedanja politika, to so monarhija, dinastija Karadjordjevičev, državno in narodno edinstvo, državna ustava, obstoječa državna ureditev enotne in nedeljive Jugoslavije, v mednarodnih odnosih pa politika miru z naslonitvijo na prijateljske in zavezniške države, čuvanje stanja, ustvarjenega z mirovnimi pogodbami, torej za politiko, ki jo je že davno odobrili in prevzel ves naš narod, o čemer se je baš v poslednjih tako tužnih dneh prepričal ves svet. Sedaj veste mnogo in lahko to tudi objavite« je končal g. Uzunović.

»Kaj pa stare stranke?« so povpraševali radovedni novinarji.

»Kakšne stranke,« je skoraj ogorčeno odgovoril g. Uzunović in dodal: »Vse stare stranke so svojo vlogo doigrale in svojo dolžnost izpolnile. Njihovo delo pripada že zgodovini in zgodovina bo o njih, o njihovem delu in njihovih zaslugah izrekla svojo sodbo. Zrlilke so se pri nas in okoli nas spremenile. Zato je bilo potrebno, da se stare stranke ukinejo in one so se ukinit. Nikdar več se ne morejo in se ne bodo dopustile, ker se na stare stranke nikdar več vrniti ne moremo in ne moremo. Ako komu po 6. januarju 1929 to ni bilo takoj jasno, da je v priliki, ki so takrat vladale in ki vladajo še danes, bilo potrebno in je tudi sedaj potrebno, da gremo preko naših starih strank in s tem razdvojenosti, mora biti to danes jasno vsakomur, da sta nam sloga in edinstvo potrebnejši bolj ko kdaj dosedaj.«

Dr. Korošec izpuščen

Izpuščen so tudi dr. Kulovec, dr. Natlačen in dr. Ogrizek

Ljubljana, 21. oktobra. M. Kakor znano, je bil g. dr. Anton Korošec doleten za kraj bivanja otok Hvar. Ker pa postopanje in manifestacije g. dr. Korošca v zadnjem času v sebi implicirajo spremembo prejšnjega njegovega stališča, prožijo dovoljno osnovo za spremembo prejšnjih odredb o kraju

njegovega bivanja. Zato so pristojne oblasti izdale odlok, po katerem se prejšnji ukrepi prekinjajo in se g. dr. Korošcu dopušča popolno svobodno kretanje.

Isto velja tudi za gg. dr. Frana Kulovca, dr. Marka Natlačenca in dr. Antona Ogrizka.

Pavelić in Kvaternik pred izročitvijo Franciji

V Turinu aretirana voditelja teroristov še vedno tajita vsako krivdo pri marseilleskem atentatu

Pariz, 21. oktobra. d. Preiskava, ki se vodi v Franciji, da bi se izsledili vsi krivci marseilleskega zločina, prinaša vsak dan kako novost. Policijska dela z vsi vemo ne samo v Parizu in Marseillu, temveč v vseh francoskih mestih, kjer so se mudili teroristi, ali pa mislijo, da so bili tamkaj. Razen tega je bilo več francoskih policijskih organov poslanih tudi v Švico in Italijo, kjer so se teroristi mudili pred atentatom in kjer se nekateri še vedno nahajajo.

Pri zasledovanju skrivcev in ugotavljanju podrobnosti sodelujejo tudi belgijske policijske oblasti, ker je več teroristov tudi v Belgiji sami.

Aretacija dr. Pavelića in Kvaternika v Turinu so sprejeli v Franciji z neprikritim zadovoljstvom. Smatralo to kot dober znak, da v Italiji pravilno presoja položaj. Pričakujejo, da bo aretacija teh dveh voditeljev teroristične organizacije dovela do njenega popolnega uničenja, tako da bo Evropa končno vendarle rešena krvavih presecenčij, ki so jih pripravljali že več let.

V prvem trenutku so mislili, da bosta dr. Pavelić in Kvaternik takoj izročena francoskim oblastem. Objavljeno je celo bilo, da bosta že jutri privedena v Marseillo, kjer bi jih mogoče preiskovali sodnik konfrontirati s Pospisilom, Rajičem in Kraljem, ki trdijo, da sta bila organizatorja njihove zarote.

V Turin je bil tudi takoj poslan, ko se je izvedelo za aretacijo dr. Pavelića in

Kvaternika, inspektor francoske policije Rojer, vendar pa mu italijanska policija v prvem trenutku ni dopustila, da bi zasljal aretirana voditelja teroristov. Šef turinske policije mu je izjavil, da ne more ugoditi njegovi želji iz razlogov mednarodne procedure v takih primerih. Razen uradnega komunikacije, ki pravi, da sta bila dr. Pavelić in Kvaternik aretirana in da sta izpovedala, da nimata z atentatom nobenih zvez, ni italijanska policija doslej objavila ničesar drugega.

Šef turinske policije je izročil francoskemu policijskemu zastopniku fotografije in odise prstov aretiranih in na ta način je bilo ugotovljeno, da sta aretiranca v resnici dr. Pavelić in Kvaternik, ki ju išče francoska policija. Pristavil je še, da ima sedaj iz Rima formalna navodila, naj ne dopusti njegovega sestanika z osumljenca. Francoski policijski zastopnik je to sporočil francoskemu konzulu v Turinu, ki je stopil v zvezo s francoskim poslanikom v Rimu, da bi posredoval pri rimski vladi, in kakor vse kaže, je ta intervencija uspešna.

V Turinu in okolici se nahaja tudi sumljiv človek po imenu

Barbaris ali Barbarić

o katerem menijo, da je sodeloval pri teroristični organizaciji. Ta človek si je pred nekaterimi dnevi najel sobo v nekem hotelu starega Turina, vendar pa se doslej ni več pojavil in kakor vse kaže, se po aretaciji dr. Pavelića in Kvaternika tudi ne bo.

Po poslednjih poročilih iz Turina sta dr. Pavelić in Kvaternik samo v preventivnem zaporu. Doslej je le ugotovljeno, da niso pri njih našli nobenih listin, ker sta oba svoje potne liste in druge papirje pred aretacijo uničila. Francija danes nima z Italijo sklenjene konvencije o izročanju političnih zločincev in je Italija dolžna, da ji izroča samo navadne zločince. Zato se pojavlja vprašanje izročitve voditeljev teroristov tudi s pravnega stališča.

Italijanska policija je včeraj prejela nova navodila ter je sklenila, da se Pavelić in Kvaternik zasljaša pred zastopnikom francoske policije Rojerom, ki naj bi zasljašanje prisostvoval kot priča. Od obeh osumljencev bodo predvsem zahtevali, naj dokažeta, kje sta bila od 1. septembra do trenutka aretacije.

Pavelić in Kvaternik vse tajita

Pariz, 21. oktobra. AA. Agencija Havas poroča iz Turina, da so včeraj ponovno zasljašali dr. Pavelića. Policijska je zasljašala tudi terorista Evgena Kvaternika. Ta zasljaševanja niso podala nikakršnih novih odkritij, ki bi mogla prineesti več luči v marseilleski zločin. Sploščeta so mislili, pravi Havasovo poročilo, da se je dr. Pavelić mudil v Marseillu v času atentata pod imenom »Pavelescu«, sedaj pa so dognali, da ni med Pavelićem in Pavelescom nikake zveze.

Kvaternik je pri včerajšnjem zasljašanju vnovič odločno tajil svojo udeležbo pri atentatu in je na okoli 20 preciznih vprašanj negativno odgovoril, češ, da je popolnoma nedolžen in da ni poznal nobenega člana zarote, zlasti pa ni imel nikakršnih zvez s Pospisilom (Kramerjem).

Havasovo poročilo pravi na koncu, da so Pavelića in Kvaternika aretirali 18. t. m., in sicer Pavelića v Turinu, kjer je živel pod napačnim imenom, Kvaternika pa v trenutku, ko je stopil iz vlaka Milan-Turin

Formalne zapreke

Pariz, 21. oktobra. p. V zvezi z zahtevu francoskih oblasti po izročitvi dr. Pavelića in Kvaternika opozarjajo v tukajšnjih pravnih krogih, da so potrebne še neke formalnosti in da je mogoče v najboljšem primeru računati s tem, da bosta oba zločince izročena francoskim oblastem šele po 14 dneh.

Kvaternikov posel v Lausanni

Lausanne, 21. oktobra. d. Policijske oblasti v Lausanni nadaljujejo z vsi vsem poizvedbo o pomočnikih marseilleskih morilcev. Pri tem so ugotovili, da je bil Evgen Kvaternik eden izmed glavnih delegatov dr. Pavelića, v septembru večkrat v Lausanni, da bi na mestu proučil, kako bi najlažje spravil zarotnike neopazeno v Francijo. Pri teh množičnih potovanjih je razpolagal z velikimi vsotami denarja. Tako je pri lausanskih denarnih zavodih zamajal nad 6.000 švicarskih frankov. Kvaternik si je preiskoval predvsem madžarske penge, francoske franke, nemške marke in avstrijske šilinge, da bi lahko kril stroške za potovanje zarotnikov. Kakor znano, je izročil Kvaternik denar morilcem v Lausanni.

Pavelescu ni Pavelić

Bukarešta, 21. oktobra. g. Policijske preiskave je ugotovila, da rumunski železniški uradnik Pavelescu, o katerem so domnevali, da je identičen z voditeljem hrvaških teroristov dr. Pavelićem, nima z njim nobene opravke. Pavelescu je bil v kritičnem času res s svojo ženo v Marseillu, toda ne zabavem potovanju, ne da bi bil imel kakšne zveze s Pavelićem. Francoske policijske oblasti so bile o teh ugotovitvah obveščene.

Nove ugotovitve

Pariz, 21. oktobra. z. Preiskava o pokrivalih marseilleskega atentata je ugotovila te nove dejstva:

1. Soudeleženci marseilleskega atentata Pospisil, Rajič in Mio Kralj so priznali preiskovalnim sodnim oblastem, da so bili že dalje časa člani teroristične organizacije v tuznih taboriščih na Madžarskem in da so dobili ob koncu septembra nalog, naj odidejo v Marseillo in Pariz.

2. Nadalje so preiskovalnim oblastem priznali, da so dobili v Lausanni od Evgena Kvaternika nove obleke in veliko denarja, da bi lahko živeli v najboljših hotelih in se vozili z brzimi vlaki v I. in II. razredu.

3. Pospisil in Kralj sta dobila v Lausanni nalog dr. Pavelića, naj izvršita v Parizu s tem atentat na pokojnega kralja, če se poizkus v Marseillu ne bi posrečil.

4. Orožje, s katerim je bil izvršen zločin, je po sodbi strokovnjakov takšno, da ga ni mogoče kupiti v privatni prodaji.

5. Prav tako je preiskava ugotovila, da je atentator Cernozemski nadomestil v Budimpešti Drangova kot posredovalec med VMRO in Perčecem in da je res deloval kot instruktor teroristične tolpe. Nadalje je ugotovljeno, da je bil ta Bolgar rojen v bolgarski vasi na Rodopi.

Aretacije v Franciji in Belgiji

Pariz, 21. oktobra. d. Iz Boulogna sur Mer poročajo, da so včeraj v nekem kraju na severno-francoskem premočnem ozemlju aretirali človeka po imenu Vondraček, ločenega moža skrivnostne in lepe ženske, ki so jo videli s Kvaternikom v Parizu in Aix en Provenca in ki je baje morilec kralja Aleksandra prinesla orožje. V stanovanju Vondračka so izvedli preiskavo ter zaplenili obilno korespondenco.

Pariz, 21. oktobra. AA. »Petit Parisien« objavlja naslednjo vest svojega dopisnika iz Liegeja:

Po najnovejših vestih je belgijska policija, ki v Liegeu zasljašuje aretiranege Stepana Perića zelo rezerviran zastran prave identitete aretirance, ki ni, kakor vse kaže, zarotnik z Janka Puszte Perčec, kakor so v začetku mislili. Vendar se zdi, da je Perić, ki je po poklicu odvnetnik, eden izmed najbližjih sodelavcev dr. Pavelića.

Sklicanje turškega parlamenta

Ankara, 21. oktobra. g. Parlament je bil skličen za 23. oktobra. Prvotno bi se morala Narodna skupščina sestati šele 1. novembra. Kot vzrok predčasne otvoritve navajajo sedanjí koljivni položaj v Evropi.

ASK Primorje (nogometna sekcija). Seja sekcijekega odbora se vrši danes ob 20. pri Rebcu.

Največja letalska tekma vseh časov

Polet na 20.000 km dolgi progi iz Anglije v Avstralijo

London, 21. oktobra.

Pričela se je največja tekma vseh časov, polet iz Anglije v Avstralijo. Nič manj kakor 20.000 km je dolga ta zračna pot. Prvi je krenil s svojim letalom včeraj ob 6.30 slavni rekordar Mollison, ki je zdaj že neke daleč v Orlentu. Stedili so mu ostali tekmovalci v naslednjih dveh, treh minut. Poslednji je odletel ob 6.47. Ves svet z napetostjo zasleduje potek tega ogromnega poleta.

Kakšnih 100 km severno od Londona, sredi močvirnatih puščobnih pokrajin leži vasica Mildenhall. Se pred nekaj tedni je bila izven Anglije nepoznana. Danes je že slava, ker tam se je pričela tekma najspretnjših letalcev. Smoter grandiozne tekme je ta, da se dožene, kakšni stroji so najprimernejši za polet na tako dolgi progi, najprimernejši v hitrosti in gospodarskem pogledu. Svetovna slava mildenhallske vasice je seveda samo slučajna, kajti pravi kraj, kjer so letalci startali, je vojaško letališče, ki ga je angleško vojno ministrstvo stavilo na razpolago. Letališče še ni povsem urejeno. Ali v teku zadnjega tedna je bilo tam nenačakovano živahno. Zraslo je celo mestce velikih šotorov s hoteli, bari, bolnišnicami in poštnim uradom. Z vseh krajev sveta so prišli sem letalci, mehaniki, inženjerji in še na stotine njihovega spremstva. Taborišče spominja na nekdanja torišča iskalcev zlata. Ali tudi tu gre za zlato — za denar.

Deset tisoč avstralskih funtov,

v naši vrednosti okrog dva milijona dolarjev, pripade zmagovalcu. Vsekar pa bo ta visoka vsota komaj krila stroške pri nabavi letala in za zavarovalnino, da niti ne prištetemo onih velikih vsot, ki so potrebne za vmesne pristanke na poletu. V kolikor so zmogli so vse te vsote žrtvovali letalci sami,

v kolikor ne, so prispevali Aeroklubi ali velike tvrdke.

Pogoji za udeležbo pri tekmovalstvu so precej veliki.

Letalec, to se pravi: glavni pilot, ki v ostalem lahko svoje soletalce poljubno izvoli in jih na progi tudi menja, mora dokazati, da je letel sam že najmanj sto ur, mora biti izkušen tudi pri nočnem poletu in mora razpolagati z velikim znanjem v navigaciji. Kar se opreme letala tiče, mora sleherni letalo ponesti s seboj določeno množino vode in hrane, da lahko pri pristanku pristanku — kar seveda ne bo izostalo — vse preskrbi. Nadalje spadajo k opremi gotovi aeronavtični instrumenti, gumijasti čolni, signali z dimom, rakete, zdravila in slednjič morajo tudi letala sama ustrezati za tako dolgo pot. Kakor smo že navedli, je namen te tekme, da se čimbolje dožene, kakšen stroj je najhitrejši in obenem v potrošnji najskromnejši in s katerim se da na poljubnem letališču startati in pristati.

Na vsak način bo zmagovalac premeril 20.000 km dolgo pot v nekaj več kakor 80 in nekaj manj kakor 90 urah.

Pri tem je zel ovažno, ali bo prva kontrolna postaja Bagdad dosežena z enim samim letom. Naslednja postaja je Alahabad. Zračna pot je povsem ravna in na njej vršijo promet poštna letala. Nato pride na vrsto Singapur. Kdor bo iz Alahabada izbral ravno pot proti cilju, bo moral pač tvegati življenje, kajti če mu odpove letalo, bo utonil. Ravna linija vodi v pretežnem delu preko morja. Navzlic temu bodo najbrž nekateri piloti drzno izbrali ta riziko, drugi pa bodo leteli preko Kalkute in Sijama. Naslednja kontrolna postaja je potem Port Darwin. Ta proga preko Timorskega morja je najbolj nevarna, kajti tu morajo vsi piloti leteti preko vode. Od Port Darwina do poslednje kon-

trojne postaje Charleville so potem nevarnosti manjše. Kdor enkrat doseže avstralsko kopno, bo prispel tudi v Melbourne. Ali kdo vse od tistih, ki so 20. oktobra med 6.30 in 7. uro poleteli iz Anglije bo to dosegel? Nekateri izmed pogumnih tekmovalcev bodo gotovo na potu obupali, a nekateri — žal, da moramo s tem računati, — se ne bodo več vrnili.

20.000 ljudi pri startu

London, 21. oktobra. AA. Včeraj ob 6. zjutraj je odletelo 20 letal iz Londona v Melbourne. Proga je dolga 20.000 km. Letala tekmujejo za veliko nagrado, ki znaša 10.000 funtov. Tekmujejo najboljši letalci sveta. Odleteli je pristavalo 20.000 ljudi. Na letališčih v Marseille, v Rimu, Atenah in dalje v Bagdadu, Alahabadu, Singapur, Port Darwinu in Severni Avstraliji in v Charleville ter na cilju v Melbourne je bilo že prej vse pripravljeno za sprejem letalcev. Na enem izmed nizozemskih letal je tudi kot potnica zrasla nemška novinarka in letalka Thea Rascha.

Prvi v Bagdadu

London, 21. oktobra. g. Vesti o letalcih, ki sodelujejo v letalski tekmi med Anglijo in Avstralijo, sedaj še ne nudijo nobene zanesljive slike o vrstnem redu posameznih udeležencev. Ameriška letalka Cochran je morala v Bukaresti odstopiti. Zaradi slabega vremena nad Francijo in srednjo Evropo so se vsa letala raztrgala skupno z onimi, ki so imela lažje pogoje v takozvani handicap-tekmi.

Tekmovanje se deli v hitrostno in handicap-tekmo. Obvezni pristanki vsakega udeleženca je v Bagdadu, Alahabadu, Singapur, Port Darwinu in Novi Avstraliji. Charleville, na Queenslandu in Melbourne. Pariz, 21. oktobra. AA. Iz Bagdada poročajo, da je tja priletel kot prvi tekmovalac na progi Anglija-Avstralija letalec Turner. Pristal je davi ob 2. ob 2.40 je pa že nadaljeval polet proti Alahabadu. Za njim sta pristali dve nizozemski letali. Nizozemski letalec so se na bagdadskem letališču pomudili le nekaj minut in takoj odleteli proti Alahabadu.

mreže. Že od vsega začetka ni nihče dvomil, da se je ta strašni zločin mogel spopeti edino le v glavah brezdomovinskih plaščev, tistih, ki so že toliko in toliko hudodelskih nakleпов skovali proti naši državi, na klopov, ki so zahtevali celo vrsto človeških žrtev in povzročili veliko gromotne škode. »To je delo Pavellé-Perčeve zločinske tolepe je bilo enodušno prepričanje vsa Beograda in vseh milijonskih ljudskih množic, ki so se dni valovile po njegovih ulicah. In preiskava, ki jo z vso verno vodijo francoske oblasti s najuslužnejšo pomočjo vseh ostalih, je potrdila to ljudsko mnenje v polnem obsegu.

Ravno tako vsesplošno zadovoljstvo sta pobudili zaključni izjavi sveta Mate antan- te in sveta balkanskega sporazuma, ki podarjata obe združeni, da v zločinu na kralja Aleksandra ne more biti govora o notranji stvari Jugoslavije, temveč samo o zaroti inozemskega zločinca, da je dolžnost vseh evropskih vlad brez izjeme, da sodelu- jejo pri ugotavljanju odgovornosti za mar- seleski zločin in se store ukrepi, ki bodo v bodoče preprečevali ponavljanje takih dogodkov.

Vsak, kdor je danes čital ti izjavi, tako resno odločni v svojem izrazu, je prepričan, da so ministri vnanjih stvari petih držav, ki so zvezane v Mali antanti in balkanskem sporazumu, z njima jasno in odločno hoteli reči, da je treba ne samo najtočnejšo ugo-

viti vse dejanske krivice marseilleskega atentata, temveč tudi njihove naročevalce in plačnike, torej tudi tiste, ki se s njihovi- mi sredstvi vzdržujejo ta zločinska terori- stična organizacija, obenem pa da je treba tudi storiti vse, da se do dna zatre ta or- ganizacija sama. Le tako si je pač mogoče misliti, da se bodo v bodoče mogla prepra- čiti ponavljanja takih dogodkov.

In je naposled prestolnica, z njo vred pa brez dvoma ne samo vsa naša država, tem- več ves svet sprejel zagotovitev, da grozna smrt našega ljubljenega kralja nikakor ne zaustavi njegovega s toliko vneto voja- ga dela za pospeševanje in utrjevanja miru med narodi in se bodo tudi po njegovi smrti nadaljevala z vso vneto prizadevanja, da se čim prej in čim najpopolneje ustvarijo njegovi vsemu svetu, zlasti pa neposredno soudeleženi narodom tako koristni in plo- donosni nameni. V vseh prestolnicah kro- gih se sliši danes en sam glas: Niso dosegli s svojim gnusnim zločinom, česar so prič- kovali, temveč ravno nasprotno.

Kri kralja Mučenika je le še zavrila Ju- goslavijo in bo brez dvoma storila, da se enkrat za vselej zatre zločinski mrtev, ki je s svojimi zločini kalil vsemu svetu tako po- trebni mir. Sveta kri našega kralja Muče- nika je seme resničnega miru med narodi. In to je blagoslov, ki pač ni bil v namenu onega groznega, peklenškega zločina!

Ljubljanska nedelja

Ljubljana, 21. oktobra.

Izredno mirna nedelja. Namreč: nedelja brez pretresljivih dogodkov in nesreč. Pre- krasno jesensko vreme je pa seveda pripo- moglo, da je bil dan živahno razgiban. Zlasti popoldne, ko je solnce toplo prigravalo, so se razpeljavale cele procesije po Golov- cu, po Rožniku in po Ljubljanskem polju. Priznati je treba, da so romarske postaje v Ljubljani okoli letos spet izredno dobro proskrbljene z dobrotami in tudi Ljubljan- čani ne štedijo, kadar si je treba po truda- polnem delu privrati dušo. Privriderit ni bilo prav nobenih. Niti policija, niti reševalna postaja nista zabeležili kaj pomemb- nega v svojo kroniko.

V gozdu obstreljen

Edino ob 15.30 so šli ljubljanski reše- valci na dolenski kolodvor kamor so iz Stične pripeljali 53letnega dinarja Igna- ca Plankarja iz Poljan pri Stični. Mož je dopoldne v gozdu nabiral gobe, ko nee- ri so ga pa obstrelili neki lovci, ki so go- nili divjačino. Plankar je dobil več šiber v prsi, v nogi in roki, pa tudi v glavo. Prepeljali so ga v ljubljansko bolnišnico. Njegovo stanje je resno.

„Jugoslovenska vojska je samo ena na svetu!“

Včeraj se je na povratku z Rakoka, do kamor je spremljal belgijsko vojaško de- legacijo, ki se je udeležila pogrebnih sve- čanosti za pokojnim kraljem Aleksandrom, v popoldanskih urah v Ljubljani ustavlil generalstabi polkovnik g. Cedomir Ške- kič iz Beograda. Visokega častnika in ljubeznivega družabnika iz Skopja, je le- lani skoraj ob tem času bivala na eks- kurziji večja skupina železnih uradni- kov iz dravske banovine, so na kolodvoru sprejeli številni udeleženci lanskega izleta na glavna bojišča v zibelki legendarne slave srbske vojske.

Q. polkovnik, ki je prehodil vso Gozoto le lunske vojske v balkanski in svetovni vojni, in je bil tamkaj med naložnimi sode- lavci našega blagopokojnega viteškega kralja, se s trepetom spominja strašne ure, ko so v naši najvišji vojaški komandi iz- vedeli za gnusni zločin nad največjim si- nom Jugoslavije. S tugo v srcu, toda kre- počno vero v svetlo bodočnost naše močne države je v ožji družbi obudil spomine na številne doživljaje s pokojnim kraljem Alek- sandrom in z globokim vpogledom v moč naše in prijateljske oborožene sile, raz- pravljaj o najvišjih nalogah, ki bi jih kdaj utegnile čakati. Kakor pred letom na Ku- manovem, ko je stari borec za hip zapla- kal za padlim rodnikom bratom na oni turobni s krvjo prepolni planjavi, tako se mu je tudi sinovi utrnila grenka solza, ko se je spomnil mučeniške smrti ne-mrt- nega Vojvode, toda kot vojak je spet zresnil obraz in kakor prerok povzdignil glas, češ da pri nas in z nami ne bo nihče ri- bartil v kalnem. Kaži jugoslovenska voj-

ska je samo ena na svetu!

Draga ga gostja in vojaškega odličnika je v imenu udeležencev lanskega izleta v Južno Srbijo pozdravil predsednik ljublan- ske uprave UZČ g. Haszlikiewicz, ki se je žalostno primerno omejil samo na kratko pozdrav in tiho zahvalo. Prav tako kratko in vojaško jedrnatno se je zahvalil za prija- zen sprejem in prijeten sestanek tudi g. polkovnik, ki ni mogel zamočati, da je vi- del na naši zapadni meji nešteto zgovo- rnih dokazov, da je budno na straži. Pripo- ročil je, naj jo skrbno čuvamo mi vsi, z namni pa jo čuva tudi vrhovni poveljnik na- še vojske, mladi kralj Peter II., z velikim štabom v ministrstvu vojske. Treba pa je, da se strnemo vsi Slovani na jugu, danes še bolj kot prej, kajti plačani sovragi so nam ubili velikega Kralja, toda ubili niso njegovega večnega dela niti zbrisali nje- gove zgodovinske oporoke.

Z večernim brzovlakom se je g. polkov- nik Škekič vrnil v Beograd. Prepričan naj bo, da so njegove jokljene besede imele pri vseh naših občanov in so še bolj poglabile bratske sponke, ki so jih železni- ški uradniki, člani UZČ, navezali s tem preizkušenim in idealnim borcem za našo svobodo!

Kinematografi prično danes spet obratovati

Udruženje zagrebških kinematografov je objavilo v zagrebških nedeljskih novinah velik oglas z naslednjim besedilom: »Opo- zorilo posetnikom kinematografov! Podpi- sani kinematografi obveščamo svoje cenje- ne posetnike, da pričnemo redno poslovati v svojih podjetjih v ponedeljek 22. t. m. Obenem javljamo, da bomo v tukajšnjih novinah 22. t. m. objavili svoje programe.« Kakor v Zagrebu, pričnejo seveda obrato- vati tudi vsi ostali kinematografi v Jugo- slaviji. V ljubljanskem Elitnem kinu Mat- tici bo, kakor obširneje o tem pišemo na drugem mestu, danes premijera »Carice vseh Rusov«.

Žalni koncert v operi

Drevi počasti Narodno gledališče v Ljub- lani spomin blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Uvoditeljja s svečanim žalnim koncertom. Uvodni govor ima ban dr. Marušič. Spored obsega: Erioc, tretjo simfonijo skladatelja Beethovna, izvajano po opernem orkestru; nato dva prizora iz Wagnerjeve opere »Parsifal: Svečana da- ritev in Car velikega petka. Tu sodelujeta g. Betetto in Primožič ter v zboru vsi soli- sti in operni zbor, pomnožen s delom zbora Glasbene Matice. Nato sledi Leskov- čev samospjev »Vidiš še te naše križce, ki ga zapoje ga. Zlata Gjurgjenca. To je tre- tja pesem iz Leskovčevih orkestralnih skladb, komponiranih na Gradnikovo besedi- lo iz c. k. »De profundis«. Spored za- ključni Bravničarjeva »Hymnus Slavicus«, svečani koral za orkester in zbor. Vstop- nice so v predprodaji pri dnevni blagajni v operi.

Prestolnica po dneh velike narodne žalosti

Življenje v prestolnici se vrača v redni tir — Ob dvornem vrtu — Slike pokojnega vla- darja — Vtisk vesti o uspehih preiskave proti atentatorjem — Sklepi Male antante in balkanskega sporazuma

Beograd, 20. oktobra. V prestolnici se polagoma vrača redno življenje. Tudi se danes vrve po beograjskih ulicah velike množice ljudstva iz vna- jnih krajev, toda največji del vseh onih sto. tisočev, ki so se te dni zgrnili v prestolnici z vseh strani države, se je že razšel včeraj in se vrnil v svoje domače kraje. Dočim je bilo včeraj še videti po mestu skupine tu- jega vojaštva, ki je prisostvovala kraljeve- mu pogrebu, jih danes ni več. Vsa inozem- ska odposlanstva so odpotovala v teku več- rajšnjega dne. Ostali so tu le mastopnici Male antante in balkanskega sporazuma, ki pa so svoja posvetovanja zaključili tudi že včeraj ter so že zapustili ali pa v teku današnjega dne zapuste našo prestolnico.

Največ življenja je bilo včeraj in danes okoli narodne skupščine, manj pa okoli se- nata, kjer sta se obe narodni predstavnosti zbrali v svojih domovih včeraj k zaključni seji doseganja in danes k otvoritveni se- ji novega zasedanja. Ljudstvo je želelo tudi ob tej žalostni priliki, ki ga je privedla v prestolnico, stopiti v stik s svojimi pred- stavniki, pa je bil tako i včeraj i danes kar najživljivi vrvež okoli narodne skup- ščine.

Na starem dvoru se vije kraljeva zasta- va s plapolajočimi črnimi trakovi na polovi- ci droga. Vrtina vrata, skozi katerega so v to- rok in sredo vrele neštete množice, da bi se poklonile svojemu mrtvemu kralju in go- spodarju, so zaprta in zunaj stoji dvojna straža — znamenje, da je kralj v prestolni- ci. Mrtvega so odpeljali na pravilno lepi Oplenac, kjer počiva sedaj med gomilami zelenja in cvetja v družbi svojih slavnih prednikov; mladi kralj, po bridki usodi že

tako zgodaj postavljen na mesto s tako težkimi dolžnostmi in toliko odgovornostjo, pa biva na očinskem Dedinju s svojo kraljevsko mamico in svojima malima brat- cema kraljevičema, ki toliko mlajša pač še ne doumevata tako globoko pretežke izgube, kakor jo doumeva on, žaluje za svojim tako prisrčno in iskreno ljubljanim očetom. Še stojija ob starem dvoru obe v eruo zaviti stopnišči, po katerih so ljudske množice stopale pred svojega mrtvega kralja in zapuščale žalno dvorano, v kateri je nekdanji kralj ob svečanih prilikah stopal med klanjajoče se množice v vsem svojem kraljevskem slujdu in vendar z vso ono svo- jo očarujočo ljudomilostjo, ki ga je označe- vala kot resničnega, iz lastnega naroda vzraslega narodnega vladarja.

Jesensko cvetje še cvete v dvornem vr- tu, toplo jesensko solnce ga danes oblija, pa se zdi skoraj, vsaj če bi ne bilo onih čr- nih stopnišč in zastave s črnimi trakovi, da so bili vsi ti črni dnevi, ki so za nami, samo neizmerno težke sanje. Zdi se, da bo razvrtela tam-le nad čvrtinimi nasadi god- ba kraljeve garde in do zasvirala ob izpre- membah straže. In tamle, od strani novega dvora, se pojavja kralj in pojde polagoma proti staremu dvoru. Za njim njegov poboc- nik.

Ali vendar je resnična vsa grozota prav- kar prošili dni! Mraz prestresa človeka ob pomisli nanje in oči se ovlažujejo ob spomi- nu na vse, kar je prestolnica videla in si- šala v njih. Na Oplenac bomo romali odslej, da se bomo klanjali njegovim blagoslovlje- nim zemskim ostankom, njegovemu svete- mu spominu.

Beograd je seveda še vedno ves v črtni

in ostane tako vse do poteka šestih tednov globoke žalosti, do 21. novembra. Dotlej se bodo vile po njem žalne zastave, odtlej pa do poteka šestih mesecev državne žalosti državne zastave na polovici droga. Vse mi- nile dni so se med ljudskimi masami, ki so poimle prestolnične ulice, prodajale slike pokojnega vladarja, med katerimi se je zla- sti njegova poslednja slika, v admiralnem kroju, iskala v največji meri. Slike, izdelane v vseh mogočih oblikah, prodajajo se tudi še danes po beograjskih ulicah. Ljud- stvo se je kar naravnost trgalo za male sličice v črnem okvirju, ki si jih je kot žalni trak pripenjalo na prsi! Tudi še danes je videti po beograjskih ulicah mnogo ljudi s takimi žalnimi znaki. Črni obratnici in žalnih travok okoli levega rokava ne no- si samo državno uradništvo, temveč tudi večji del ostalega prestolničnega prebival- stva in je tako tudi v tem pogledu vsa prestolnica še vedno zavita v globoko žalo- vanje. To se ne izraža samo v splošni črni- ni, temveč tudi v vsem vedenju njenega prebivalstva. Na ulici se srečujejo samo resni obrazi in smehu ni na njih. Vse ulični promet se razvija brez hrupa in da ni tram- vajskega zvonjenja in avtomobilske trobl- jenja, bi se beograjske najpomembnejše uli- ce vključ množicam, ki se pomikajo po njih, morale zdeti ko obumrle. Niti razna- šalci listov se ne upajo prav na dan s svoj- im krikom in čistili čevljev le potihoma vabijo občinstvo k sebi.

Največje zadovoljstvo vzbujajo med pre- stolničnim prebivalstvom vesti o razkritju vse atentatorske mreže od dejanskih izvr- šilcev gnusnega marseilleskega zločina pa do tistih, ki so držali v rokah vrvice te

Ako bi toliko ne trpel, bi moral reči: smešno! Sam si nekaj domišljam in begam pred izrodki lastnih misli in se brez potrebe mrtvičim in trpinčim.

Sam? Plehka tolažba... Ali nisem pravkar slišal njenega koraka? Prišla je kakor nekoč, šum njenega krila sem si- šal, vonj po svežem perilu me je objel, in ko sem se ozrl, je stala med vrati.

— Alma! Poslušaj vendar, samo toliko prosim, da ti vse natanko povem. Saj vendar nima smisla, da me mučiš. Ali ti je v uteho, če trpim? Alma...

Cemu neki govorim? Alme ni, soba pa je še polna vonja po svežem perilu in po njenih svilnenih laseh. Zakaj le hodi? Da mi s tem očita krivdo?

Ne, začeti moram skraj, sicer sploh ne pridem na jasno! Skrajja in mirno, da.

Pred dvema letoma, ko sem spoznal Almo, sem bil še zdrav človek, vsaj mi- silil sem, da sem zdrav. Uradniška plača sicer ni, da bi mogel razsipati z njo, skromno živeti pa je mogoče, in človek lahko misli na lastno ognjišče. Zakaj ne bi bil skromen, ako imam dom in v njem ono uteho, ki si je želim? Meni to popolnoma zadostja. Nikdar nisem poznal visokih zaletov. Moja nrava ni za to. Sanjal sem o tistem domu, zvesti ženi in družini, o življenju, ki se vije zločno kakor steza med zelenjem. Nič hrupa, nič boja, nič vsega nemogočega razkošja in divjanja, po kakršnem hrepeni toliko lju- di in so potlej nesrečni, ko ga ne mo- rejo doseči. Cemu pa naj bi si nakopal nesrečo, ako lahko v miru med štirimi stenami živim popolnoma zadovoljno, ali ne?

Tak sem torej bil, ko sem jo spoznal. Bilo je čisto po naključju, v izletniški gostilni zunaj v okolici. Ko smo se zve- čer vračali v mesto, sva v avtu sedela skupaj. Šalili smo se vsi, a na ljubezen nisem niti mislil. Sele potem, doma, ko sem bil sam, se me je lotil nemir. Zaspiti nisem mogel, vročina me je kuha- la in stotero misli mi je rojilo po glavi. Sredi vseh je bila Alma. Ponavljal sem njene besede, slišal smeh, videl poglede, kretnje, vso, kakor je bila, ko sva se- dela v avtu in zlasti potem, ko smo se na trgu razstajali.

— Zbogom, gospod Virbnik! Na svi- denje!...

Venomer sem videl zasenčene oči in ču- til dotikljaji njene dlani. — Na svide- nje! — Cemu je rekla ti dve besedi? Kar iz navade? Zakaj ju potem ostalim možkim ni ponovila? Ne, to ni bilo iz navade: rekla je samo meni...

V uradu sem bil sam sebi odveč in ta- ko raztresen, da nisem slišal niti zbad- livih opazk, ki so si jih dovoljevali to- variši. Kar sem naredil tisti dan, je bilo vse narobe. Celo načelnik oddelka se mi je smejal, češ:

— Gospod Virbnik, ali ste danes skro- kani ali zaljubljeni? Takih konceptov ni- sem vajen z vaše mize...

Bil sem kakor cucek in sem se s svež- njem uradne ropotije tiho pomuznil iz načelnikove sobe. Lotil sem se iznova, toda s papirja so se mi smehljale zasen- čene oči... Kar je kdo rekel, sem slišal samo:

— Na svidenje, gospod Virbnik! Končno treščim vse skupaj po mizi in

se oprostim načelniku, češ, da je bilo snodi res preveč pijske, ki je nisem va- jen, in zato danes nisem za nobeno rabo.

— Kar lepo domov — se mi je sme- jal — in mirno se prespiti! Nazadnje pred tako nezgodo ni nihče popolnoma zavarovan. Samo jutri seveda spet to- no, kaj ne, gospod Virbnik...

Z nemim naklonom sem izginil... Zdej bo torej načelnik mislil, da sem začel pijančevati. Lepo izpričevalo! Toda, vra- ga, mar naj bi mu rekel, da sem za- ljubljen, ko niti sam sebi tega še nisem priznal!

Iz pisarne me je zaneslo v kavarno, potem v park, zopet na ulico in nazaj v park. Kakor sem se branil, sem si mor- al priznati, da prav za prav iščem Al- mo. Končno sem jo našel. Bil sem kakor petošolec in nič ne vem, kaj sem govoril. Za popoldne sva se domenila, da poj- deva skupaj na izprehod. Ob štirih. Da, ob štirih. Čakal sem jo že pred tretjo. Tavalva sva po holmih in brdih zunaj me- sta in govorila samo vsakdanje otroča- rije, dokler ji na večer nisem priznal, kako je s menoj. Alma je molčala, kar je tudi meni vzelo besedo. Šele v mestu sem jo zopet vprašal, kaj misli, ona pa čisto hladno:

— Saj se tako ne muči, gospod Virb- nik. Morda boste jutri že drugačnih mi- sil.

— Ali me imate za takega veturnja- ka?

— Nikakor ne. Saj nimam poviata. To je pač v moji naravi.

— Potem smem upati, da se jutri zo- pet vidiva?

— Ako ostaneva živa in zdrava in vam bo še kaj do tega...

— Nikar me ne žalite, gospodična...!

— Niti najmanj nimam tega namena. Za slovo me je pogledala kakor prejš- nji večer:

— Na svidenje, gospod Virbnik!

Za tem je bilo mnogo svidenj in mno- go lepote. Zdela se mi je, kakor da ve- nomer hodim v zarjmem svitu, tako me je opajala Almina ljubezen. Bila sva ka- kor otroka, ne le jaz, ampak tudi ona, oba... In iz dneva v dan sem sanjal samo o trenutku, ko se nama ne bo več treba sestajati po parkih in lozah. Do lani, vse do lani spomlad se sem menil, da sva z Almo najsrečnejša človeka na svetu. Nežno mi je pravila, kaj je že vse preskrbela za najin skupni dom, in mi- nute, ki sva jih preživljala, so bile kakor topel praznik. Bila je nežna, v vsaki ma- lenkosti tako čudovito obzirna, pametna in čuvstveno toplo dekle, da si ne bi mo- gel želeli boljše. Zato sem jo res imel rad, da, sem jo ljubil, sicer po svoje, mirno, a tem bolj iskreno. Sploh si ni- sem več mogel misliti življenja brez nje.

Da, do lani spomlad, ko sva šla v planine. Joj, kako se je tedaj razvžela! Kakor dečko je ukala, pela, mi pravila stotero smešnih malenkosti, je sanjala z odprtimi očmi in mi venomer ponavlja- la, zakaj sem tako resen. Pa nisem bil resen, ampak le prijetno presenečen. S te strani je še nisem poznal in sem vprav užival, ko sem jo videl tako sproščeno. Se samega se me je lotila razigranost in sem letal po tratah kakor otrok na šol- skem izletu. V razposajenosti sem se do-

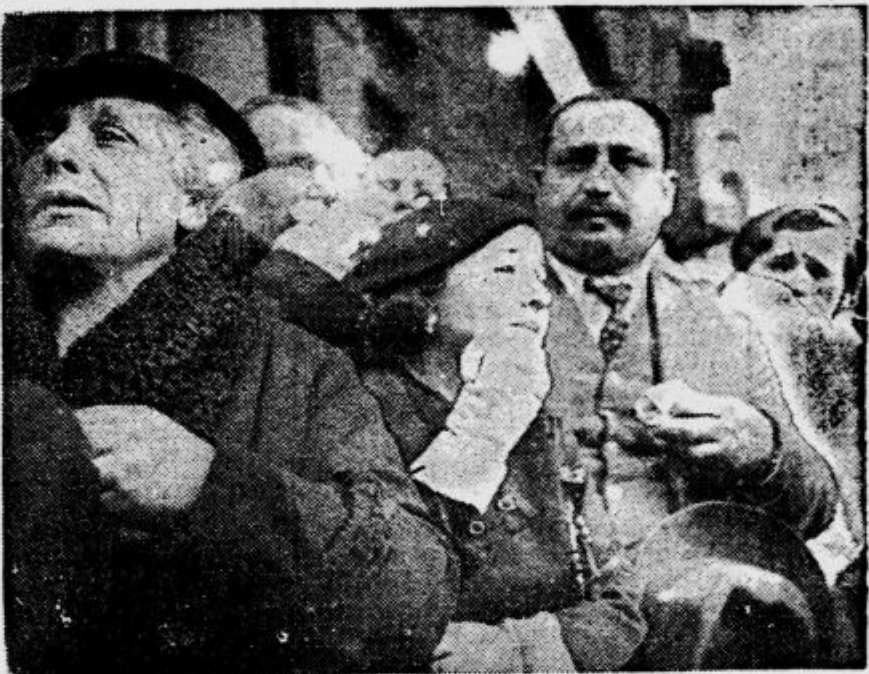
Ivan Albrecht:

Koncipist Virbnik

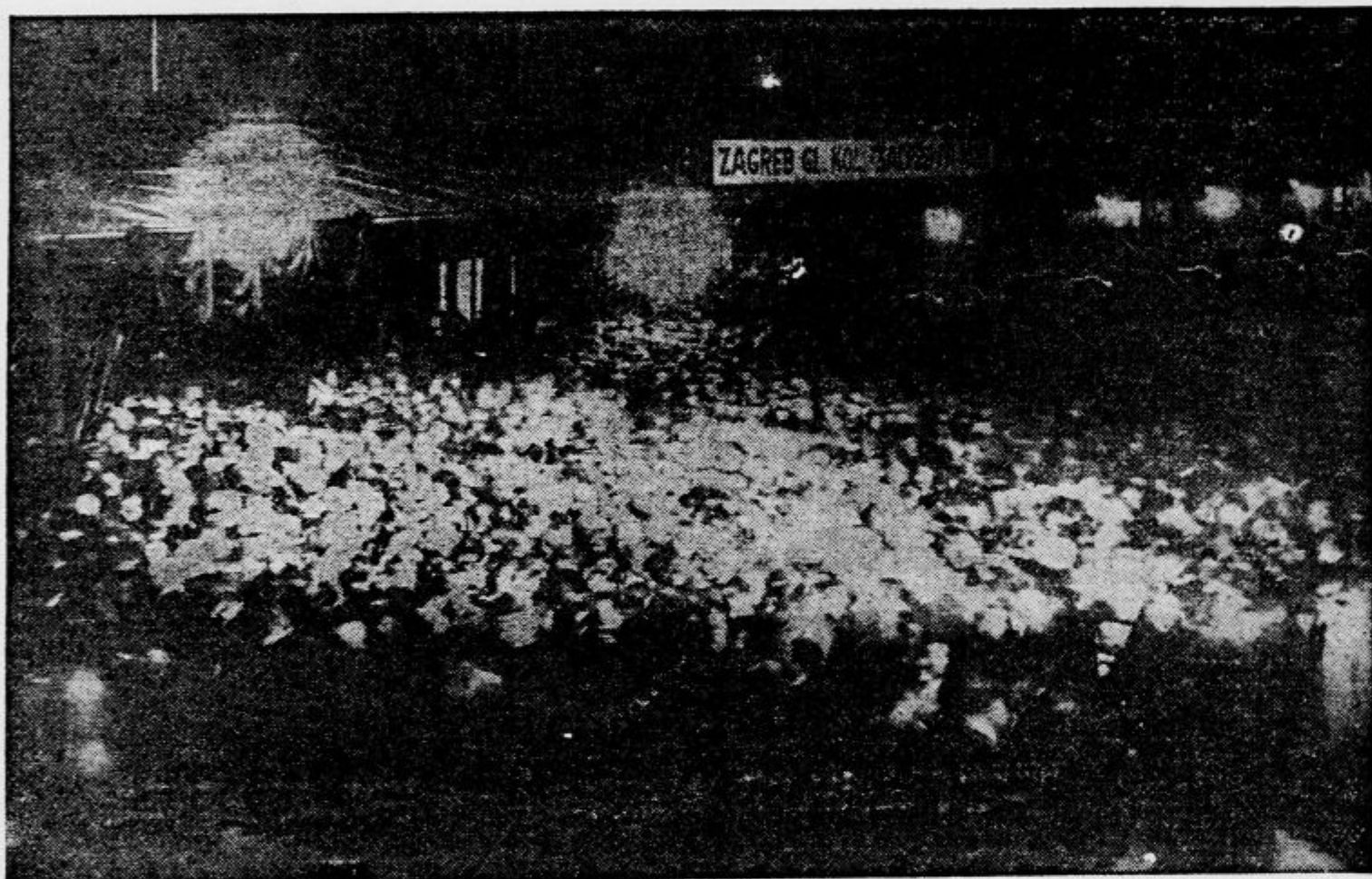
Ne vzdržim. Že teden dni traja in še ni miru. Vsak večer, vsako noč, zdaj že tudi čez dan, to je tako strašno, da bi moral imeti jokljene živce in bi mi še od- povedali. In prav za prav nisem ničesar zakrivil.

Kako je bilo? Saj niti premisliti ne znam več, ne morem. Vse se vrti v me- ni: obrazi, dogodki, dejanja. Ali sem bla- zen: Grem po ulici, pa se nenadoma baze- zem in se zaman vprašujem, kam in po kaj sem namenjen. Sredi se zavem, da nimam pojma, kaj počnem. Ves teden tako. In poleg tega še to večno prega- njanje: Kakor senca mi je Alma za pe- tami. Razločno jo vidim, prosi bi jo, govoril z njo, a kakor zinem, se mi uma- kna.

In vendar nisem ničesar kriv. Bolj ko mislim, bolj si moram priznavati, da sem ravnal pametno. To se pravi: kaj po- meni pametno? To nikakor ni pametno, ako ugonobiš človeka, ki si mu hotel dobro in samo dobro. To je... Saj ne vem, kaj naj si rečem. Najbolj možato in dosledno bi bilo, ako bi šel za njo in naredil kakor ona. Kakšen smisel pa bi imela ta možatost in komu na ljubo naj bi bil dosleden? Njej...? Ali ona sploh še more vedeti, čutiti ali vsaj slutiti, kaj počnem? Če je mrtva, če je ni več, če počiva njeno razbito telo bogve kje med pečinami gorskih prepadočev? Kaj imava potem sploh še drug z drugim in kje je tista vez, ki veže s tako silo, da nimam nikjer miru? Bedasto, uprav bedasto!

Tožni prizori s kraljevega pogreba v Beogradu

Iz francoskih dnevnikov: Tako je Zagreb počastil Viteškega kralja

Sok, ki v segretem stanju odkriva prihodnost

Pred nekoliko leti je po vsem svetu zbudilo veliko pozornost, ko je francoski kemik Rouhier v Srednji Mehiki odkril rastlino z imenom »jaje«, katere skrivnostne lastnosti so tamkajšnji indijanski rodovi poznali že dolga stoletja.

Iz soka te rastline se da pridobivati ekstrakt, ki povzroča že v neznatnih količinah omamljenost. V tej omami je mogoče včasih videti dogodke, ki se dogajajo bogve kako daleč in o katerih omamljenec prej ničesar ni videl. Uživalci jajca so sposobni gledati celo bodoče dogodke. Ker so s poskusi v nekaterih primerih ugotovili, da vzbuja čudni sok v resnici svetlovidne in preroške sposobnosti je rastlina postala hipoma prava modna rastlina.

Iz Mehike so jo izvažali na debelo in po vsem svetu so jo gojili. Toda ta moda je kmalu splahnela. Izkazalo se je namreč kmalu, da je ekstrakt zdravju zelo škodljiv tako da so njegovo prodajo razne evropske države prepovedale oziroma ga dovolile prodajati le proti zdravniškemu receptu. Potem se je tudi izkazalo, da se prividi po tem soku ne razlikujejo od prividov po drugih mamilih, telepatiki in preroški pa so le pri osebah, ki so v to smer že od vsega početka nadarjene. Danes v javnosti ni več zanimanja za to rastlino.

Sedaj pa sporoča angleški botanik in potovalec Williamson, da je odkril v brazilskih pragozdih drugo »telepatisko rastlino«, ki je po svojih učinkih stokrat močnejša

od mehiske. Indijanski rodovi jo dobro poznajo, znanstvena literatura pa je nikjer ne navaja. Rastlina je grm, iz katerega pridobivajo domačini mleku podoben sok. Zanimivo je, da nima ta sok v hladnem stanju nobenega vpliva. Če ga segreješ pa ga zaždestuje že polovica čajne žličke da izzove po dveh minutah stanje, ki se v ničemer ne loči od transa nadarjenih medijev. Williamson sam drugače ni udarjen na to plat, pravi pa, da je v omami po tem soku gledal stvari, ki so se v resnici dogajale daleč preko oceana v Londonu. V prividih je n. pr. zvedel, da je neka njegova sorodnica smrtno zbolela, da je njegov sin doživel nezgodo s kolesom itd.

TEDEN DNI FILMA

Carica vseh Rusov

Film, s katerim bo Elitni kino Matica v Ljubljani po dnevih velikega žalovanja danes spet pričel predstave, je eno izmed največjih del ameriške filmske industrije. Imenuje se »Carica vseh Rusov«. Film je izdelal Paramount. Carico glumi Marlene Dietrichova, poleg nje sta ustvarila glavni vlogi Luiza Dresserjeva in Sam Jaffe. Prvič pa nastopi tudi Marija Siberjeva, hčerka Marlene Dietrichove. V celoti je v tem filmu zaposlenih okrog 1000 igralcev. Po dnevniku carice Katarine II. je manuskript napisal Manuel Komrov, režijo pa je prevzel slovit mojster Jože Sternberg. Film je obšel že vsa velika kulturna središča na svetu in je povsod ubral lavorike. Zato je hvala odveč. Zanimala pa bo naše občinstvo kratka vsebina:

Na Pruskem živi mala princesa Sofija. Je razvajeno otroče, ki niti od daleč ne slutiti, da ji bo usoda dodelila nenavadno bodočnost: da bo postala žena ruskega prestolonaslednika, in pozneje carica-vladarica. Otroče se razvije v krasotico, ki ji v smeju in zabavi minevajo dnevi. Naenkrat prispe na dvorec odposlanec ruske carice Elizabete, princ Aleksej. Posledica: Sofija mora odpotovati s svojo materjo v daljno Rusijo.

Težko je potovati v Rusijo. Ni bilo letal, ne avtomobilov, ne brzovolkov, do ruske meje se je bilo treba cijaziti z vozom, po Rusiji pa s sankami. Ali brhka Sofija lahko prenasa napore poti? V njeni duši blodijo čudoviti prividi, nestrpnost pričakuje sestanek z onim, ki mu bo zvesta tovarišica — z zarotencem princem Petrom, ki ga ne pozna niti po sliki, vendar ji je njegov odposlanec princ Aleksej povedal o njem mnogo lepega.

Dospeta mati in hči v Moskvo in carica Elizabeta ju svedoča sprejme. Sofija je vznemirjena pa tudi razočarana: njen zarotenc je grd in razen tega zelo čudnega značaja. Takoj ji začne dvoriti lepi princ Aleksej. Sicer ne brez uspeha vendar pa Sofija izbegava sestanek z njim.

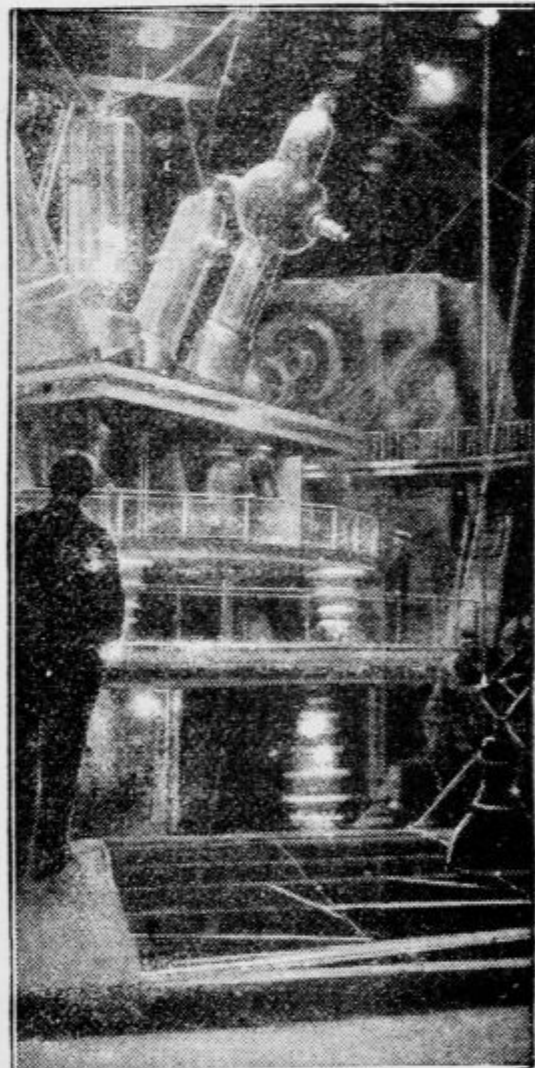
Toda Sofija se zdaj že imenuje Katarina, ker je morala na caričino zahtevo izpreme-

Pri revmatizmu v glavi, ledjih, plečih, živčnih bolečinah v kolkih, usedu (Hensenschuss) se uporablja naravna »Franz Josefova« grenčica z velikim pridom pri vsakdanjem izpiranju prebavnega kanala. Univerzitetne klinike izpričujejo, da je »Franz Josefova« voda posebno v srednjih letih in starostni dobi izborna čistilno sredstvo za želodec in čreva. »Franz Josefova« voda se dobiva v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

niti ime. Poročna ceremonija je svečana. Ampak vsa velika parada Katarine ni napravila srečne. Ona hrepeni po ljubezni in te ji Peter ne more nuditi.

Na ruskem carskem dvoru sta se zgodila dva pomembna dogodka: Katarina je rodila prestolonaslednika, kmalu nato pa je umrla stara carica Elizabeta. Peter postane car. Vlada tako okrutno, da ga vsi zamrzijo. Med tem pa Katarina že uvrščuje svoje prijateljstvo z armado.

Princ Aleksej je mladi carici vedno bolj za petami. Toda ona noče čud ničesar o njem, ker je imel zveze s pokojno carico. Katarina poklanja svoje srce grofu Orlovu, ki ji je mnogo pripomogel do tega, da je vrgla okrutnega Petra. S pomočjo vojake in duhovščine postane naposled Katarina velika carica vseh Rusov.

Prizor iz velikega filma »Zlatoc«, ki ga bomo videli v Ljubljani: Ogromni laboratorij

misli, da bi se ji skril. Razgret, kakor sem bil, sem smuknil v bukovje in se ploskoma vrgel v kotanjo, polno vlažnega listja. Hlad mi je prijal, še bolj pa okolnost, da sem skrivaj lahko opazoval Almo. Tekala je križem kakor srna, postavala, prisluskovala in se smejala lastni nespretnosti, ko me ni mogla najti. Zakukal sem, pa je stekla — mimo, a jaz v smeh! Nazadnje me je jelo mrziti in sem se skobacal iz kotanje:

— Alma!
— Kje si pa tičal?
— Saj si bežala mimo mene.
— Čakaj, Drago, zdaj ti vrnem!
In je odhitela navkreber in izginila nekje med zelenjem. Ko jo zagledam, je med bršljanom čepela ob visoki skali in me je prizor tako omamil, da sem jo prosil, naj še malo ostane tako.
— Zakaj?
— Kakor vila si zdaj, Alma.
— Sem pa že rajši tvoja dekle! — mi je skočila v objem.

Izza tega izleta sem čutil, da nisem nič več zelenjem. Utrujenost, mrazenje, potenje, vročica in medla velost, vse to me je izmenoma mučilo, dokler se nisem odločil in odšel k zdravniku.

— No, nič hudega. Malo prehlajenja, sicer pa kar glavo pokonci! — je menil. Res sem nosil glavo pokonci in sem se silil, da bi bil kakor prej, toda jeseni me je vrglo in sem ležal nekaj tednov. Zdaj je zdravnik govoril zelo učeno, a mi ni povedal nič posebnega. Le pazim naj se, da ne bo kakih komplikacij.
Ravnal sem, kakor mi je ukazal, Al-

ma pa je začela z ljubosumjem, češ, da sem zato tako medel in mrtev, ker sem se je naveličal. Rajši bi bil silil na vem kaj kakor ta očitek, ona pa se mi je kujavo smejala, češ:

— Zakaj si bil pa skrajša čisto drugačen?

— Zdi se mi, da sem vedno enak.

— Nikar ne govori, ko sam najbolj veš, kako je.

— Veš, Alma, bolan sem. Ko se pozdravim, bo spet vse dobro.

— Ti, pa bolan? Nikar si tega ne domišljaj in pusti zdravnike! Saj si kakor nagelj...

Govorila je tako vneto, da sem se ji moral smejati in ji verjeti. Vso zimo se nato nisem brigal za zdravje in sem se na moč silil, da bi bil čim bolj živahen. Hodil sem na ples in zabave, kamor je Alma dahnila, tja sem šel, ker sem hotel njej in sebi, da, v prvi vrsti sebi, dokazati, da sem še korenina, čeprav tako nalahko zmeraj pokašljujem in me obhajajo vse nevedčnosti, ki so me bile spomladi oplašile. Bogve, ali je Alma slutila, s kakšnim naporom se premagujem. Včasih, ko sva bila skupaj, se mi zdi, da me je skrivaj ogledovala z nekakšno zaskrbljenostjo, največkrat pa se mi je zadovoljno smejala, češ:

— Viš, Drago, da sem boljša kakor tvoji zdravniki. Ko bi nje poslušal, bi bil zdaj nemara res bolan...

Letos spomladi pa se je moj odpor zrušil, kakor da je nenadoma vse ugasil v meni. Zdaj je zdravnik govoril na moč resno, še bolj resno pa me je opom-

nila bolezen sama, ko se mi je na lepem udrla kri. Bilo je strašno. Ne bolezen, ne grozeča smrt, ampak le tista mrka misel, da je zdaj neizbežno konec sanj o sreči z Almo, da jih mora biti konec, to me je do kraja stisnilo. Kakor hitro pa sem si le nekoliko opomogel, sem ji povedal, kako je in kako mislim, da mi vest ne dopušča v takih razmerah ustanjati družine. Vprav zaradi nje, Almo, in zaradi tople ljubezni do nje se moram odpovedati svojim sanjam. Naj mi torej koraka ne zameri in naj si ne kani sreče, ki jo še čaka v življenju, z mojo žalostno usodo.

Mislil sem iskreno, pošteno, in kakor upam, edino pametno, Alma pa kakor vihrala! Kako je ves čas slutila in se ji je kar zdelo, da jo hočem samo izigravati in se ji potem izmuzniti. Da sem človek brez značaja in vesti in da ravnam s poštenim dekletom kakor morda kdo drugi ne niti s pcestnico... Ali me ni takoj skrajša opozorila, naj si premislim? In kaj sem ji vse obetal in kako sem govoril! Da se le ne sramujem take nemožne zahrbtnosti? Ako mi je res tako docela odveč, naj bi ji vsaj pošteno povedal.

Bila je nedostopna za vsako pametno besedo in sva se razšla v jezi. Doma sem kakor mrlič omahnil na posteljo in nisem nič več razumel niti nje niti sebe. Vso noč sem topo strmei po sobi kakor mrlič iz krste. Ali sem res samo jaz tak izlema med ljudmi, da sem Almo z besedami, ki sem ji hotel z njimi samo dobro, tako do jedra razburil in razžalil?

Kaj bi bil vendar kdo drugi naredil v istih okoliščinah? Ali naj bi si bil pomagal z lažjo, ko mi je tako nepojmljivo zoprn?

Zjutraj sem ji hotel pisati in ji docela mirno pojasniti svoje misli. Vem, da sem jetičen in sem pravi čas za ozdravljenje zamudil. Bolezen lahko traja mesece, morda celo leta, lahko pa ugasnem tudi prav kmalu. Na takega moža se vendar ne bo vezala...? Kaj naj počne s svojo svežo mladostjo, ako bom jaz pokašljeval in hiral kraj nje? Mar hoče biti bolniška strežnica in ne žena...?

Vse to sem ji hotel pisati in pojasniti z natančnostjo, kakor sem je v življenju vedno vajen. Ako pa vzlic temu vztraja, da postaneva mož in žena, potem seveda sprejemam to veliko žrtev njene ljubezni, ki mi bo kakor topla lučka svetila v mrzlo brezbrežnost vsega neznanega, ki se razprostira za zaveso smrti.

Že sem se lotil pisanja, ko prejmem njeno pismo. Čisto kratko je pisala:

— Grem, da končam tam, kjer sem bila najbolj srečna s Teboj. Zdaj boš lahko zdrav.

Alma.

Planil sem venkaj. Hotel sem na vsak način govoriti z njo. Urno, urno, da ne bo prepozno!

Na cesti se mi je stemnilo. Iz mraka se zavem šele doma in kraj postelje stojim zdravnik, me resno motri in nujno priporoča mir. Da, mir...

Vse je še živo v meni kakor se je zgodilo, a kje je tu moja krivda?

Ali ni zopet tukaj? Alma...

Morda me vabi za seboj... Pst, zdajle je šla mimo vrat, je postala, se smehlja. Ali bo odpila? Alma!

Mimo je šla. Videl sem jo. Na ovinku ulice se je ozrla in se mi nasmešnila. Pojdem in jo poiščem. Pojdem, da bo konec trpljenja. Natanko tja pojdem, kjer sem bil najbolj srečen z njo.

Kdo neki prihaja k meni? Pismonoša.

Kaj? Ali sanjam? Almino pismo? Res, njeno pismo... In šele včeraj je pisala:

— Znamka mi sporoča, da si obležal in si baje resno bolan. Seveda tega ne verjamem, kajdoča mi pa, ko slutim, da Te je vendar nekoliko pogrelo in pretreslo... Čisto odveč Ti tedaj le nisem bila, ko si se zbal — moje smrti. Sicer pa ne misli, da sem res tako nespametna. Življenje je prelepo, da bi ga pehala od sebe. Jutri obhajam zaroko in v kratkem bom gospa. Prav nalašč, razumeš?

Ne domišljaj si, da jokam za Teboj. Moj ženin sicer ni vladni koncipist, ampak le dostojen podeželski trgovec, toda nič ne de. Dokazala sem Ti, mislim, da sem močnejša od Tebe, in to mi je dovolj. Tudi za masčevanje, razumeš?

Alma.

Razumem, razumem. Vse razumem in ničesar več. Ha ha! Le kje bi še našel na svetu bedata, ki bi bil meni enak? Haha ha...

Zdravo, gospod doktor! V zdravilišče, oravite, naj grem? Kakor želite. Meni je čisto vseeno. Prav za prav, ako dovolite, bi šel na tura v prvo beznico in se ga pošteno natreskal. Ha ha ha, to sem kavelj, kaj, gospod doktor?!

VITEŠKI KRALJ V NAŠIH LOVIŠČIH

Nepozabni spomini na lovske dogodke pod Kamniškimi planinami

Kamnik, 21. oktobra.

Pozimi leta 1921 smo v Kamniku prvič radostno pozdravili v svoji sredi Nj. Vel. kralja Aleksandra, ki se je na povabilo Sl. lovskega društva udeležil lova na gamze v Kamniški Bistrici. Po uspešnem lovu se je vladar na povratku s svojim spremstvom ustvaril na kamniškem glavnem trgu, sedaj trgu kralja Aleksandra, kjer ga je sprejela velika množica, ki je prihajala od blizu in daleč, da vidi in pozdravi junaka svetovne vojne in modrega voditelja zedinjene Jugoslavije. Ob burnem vzlikanju množice ga je pozdravil župan dr. Rihard Karba, izražajoč naše veliko veselje nad odlikovanjem, ki ga je izkazal s svojim obiskom starodavnemu Kamniku. Ko je izrazil željo, da nas vladar ponovno obišče, se je kralj zahvalil z ljubeznivimi besedami za sprejem in pozdrav z zahtilom, da ga je lepota Kamniške Bistrice tako navdušila, da bo rad in z veseljem o prvi priliki zopet prišel na lo - v naše planine.

Takrat si pač nismo mislili, da bo kralj Aleksander kdaj tako odlikoval Kamnik in si izbral Kamniško Bistrico za svoje najljubše lovišče. Iz svoje kraljevske rezidence na Bledu je delal pogoste izlete v Bistrico, kjer je včasih ostal tudi po več dni sam ali pa z Nj. Vel. kraljico Marijo. Posebno vesel pa je bil vladar, kadar je mogel pripeljati s seboj vse tri prince, ki so navdušeni nad lepoto divnega planinskega raja v Kamniški Bistrici, vedno znova prosili svojega kraljevskega očeta, da jih vzame s seboj. Medtem ko sta se kraljevski roditelja podala na lov na gamze visoko gori pod strme stene, so principi radostno rajali po zeleni trati onkraj izviru Bistrice, se igrali ob potoku in prihajali tudi k izviru, kjer stoji bistriški planinski dom. Največja pa je bila radost mladih princev, kadar so zajezili konjice in se podali na izlet proti žagani peči, v dolino Bele k znanemu slapu Orgitcam, ali pa v kak drug del našega lepega bistriškega konca.

Kraljev lovski dvorec

Krasote naših planin in lovske bogastvo bistriškega revirja sta navdušila vladarja, da si je dal v bistriški dolini zgraditi ličen lovski dvorec, za katerega je napravil načrte naš največji arhitekt Josip Plečnik. Na lepem prostoru onkraj idilične trate ob izviru Kamniške Bistrice je postavil arhitekt zgradbo, ki po svojem slogu napravljaja vtis preprostosti in enostavnosti, vendar pa tvori s svojo prikopno domačnostjo v krasnem okviru zelenih gozdov in skalnih grebenov tako skladno in lepo sliko, kakršno more zamisliti le genialnost velikega umetnika. Iz belih apnenčevih skal zgrajena osnova, temni odraz gornjega dela stavbe, prosto rastoče smreke okrog poslopja, z belim peskom iz struge bližnjega boudounika Sedeljskega posuta steza, zelena trata, po kateri prosto rastejo cvetlice in grmovje — nič ni izumetničenega, nič pretirane. Vsa okolica je ohranila prvotni značaj divne gorske prirode, v kateri je dvorec nad vse priključen.

Ob pogledu na dovršeno stavbo je vladar glasno izrazil svoje veliko zadovoljstvo, katero je naglasil tudi s tem, da je tako rad in tako pogosto prišel v Bled v Bistrico.

Iz oken dvorca, v katerem so zgoraj samo sobe za kralja, kraljico in prince, je krasen razgled na skalne vrhove Kamniških Alp. Ponosni lok strmega skalnega grebena zaključuje na vzhodu velika piramida 2247 metrov visoke Brane, ki ponosno zre na prostrani lovski revir in kraljuje nad njim kakor zvest in nedostopen čuvár. Ko so končasti vrh Brane pozatili prvi solčni žarki, da je začel v rožnati jutranji zarji, je vladar iz okna svoje sobe pogosto opazoval, kako se iz pokoja bude planine v mlado jutro in kako se na njih poraja življenje, ki ga človek niti ne sluti.

Kralj na samotnih pohodih

V razdrapanih sivih skalnih stenah, ki so jim elementarne sile dodelale lepote divje alpske romantike in katere v prijetni menjavi obdajajo zelene trate s skromnimi grmičasti planinskega bora in z redkimi alpskimi cvetkami, je vladar, veliki ljubitelj narave, obudoval gamze.

V tej tih samotni veličastne alpske prirode, daleč proč od dnevnega hrupa, je kralj Aleksander tako rad prebil nekaj ur, ki si jih je doletel kot odmor med svojim naporom in plemenitim delom, posvečenim narodu in svetli bodočnosti naše domovine. V spremstvu direktorja dvornih lovišč ali pa

enega izmed lovskih čuvajev svojega lovišča se je pogosto vzpel visoko v planino pod strme stene Brane, Planjave ali Rsenika, obhodil najtežavnejše dele revirja in dokazal, da je res pravi planinski lovec. Mnogo bolj ko velike pogonske love je ljubil kralj Aleksander samotne pohode. Na zalazu je včasih po več ur obdudoval prekrasno naravo okrog sebe, opazoval gamze in izbiral za strel najlepšega samca. Kot izvrsten strellec je redko zgrešil cilj in baš v Kamniški Bistrici si je priboril nekaj najlepših lovskih trofejev. Ko se je vračal z lovskega pohoda v Bistrico, pogosto je prav v poznem mraku, je bil vedno veselo razpoložen. Turistom, ki so ga večkrat srečali v Kamniški Bistrici, je vračal pozdrave s tisto ljubeznivo priščnostjo, zaradi katere je bil tako priljubljen med narodom.

Vladar in Bosov Tine

Kraljeva družina je bila v Kamniški Bistrici vedno brez vsakega ceremonijela. Kralja in kraljico je spremljal le upravnik dvornih lovišč g. inž. Ciril Dimnik, kraljevska lova in njiju goste pa so spremljali na lov na stojišča ali pa zalaze lovske čuvaji pokojni Bosov Tine, Spin, Lojze Kemperle, France Uršič in drugi.

Vsa ljubeznivost in plemenitost našega vladarja se je razodevala na najpriščetnejši način v njegovem obnavljanju s preprostimi gonjaci, delavci in lovci. Z osemdesetletnim Bosovim Tinom, ki je bil 60 let lovske čuvaj v bistriškem revirju in strah vseh divjih lovcov, se je vladar večkrat zapletel v dolg pogovor, ki je potekal v prijetni domačnosti, kakor bi se pogovarjala dva lovska tovariša. Preprosti sta se potem vse navdušeni pripovedovali, kako dober in ljubezniv je bil kralj v pogovoru in kako ga je zanimala vsaka stvar. O čem ste se menila? O prejšnjih lovskih zakupnikih, o lovu v prejšnjih časih v bistriški dolini, o lovskih doživljajih in o vsem mogočem. Tine je bil presrečen, da je mogel vladarju odgovarjati na njegova vprašanja, je srečnejši pa je bil osemdesetletni mož, ko se je s prošnim korakom vrnil iz najtežavnejših in najnevarnejših poti lovskega revirja in je čul pohvalo iz vladarjevih ust.

Mlad, a zanesljiv čuvár

Na lovu, ki je bil proti koncu avgusta v Kamniški Bistrici in na katerega je kraljevska dvojica povabila tudi angleškega poslanika na našem dvoru g. Hendersona in nemškega poslanika von Hassela, je vzbudil veliko veselost v kraljevi družbi dogodek, ki si ga je 11-letni Tinček, sin korporacijskega gozdnega čuvaja v Konjski, vtisnil globoko v spomin!

Čuvár na Konjski je imel nalogo, da ne sme spustiti nobenega avtomobila po cesti v lovišče. Ker je šel čuvár z doma, je opravljal to dolžnost 11-letni Tinček. Z energičnim glasom je ustavil avtomobil, v katerem je sedela knežinja, ki je mladi stražar seveda ni poznal. Visoka dama je bila seveda v zadregu, ko ji Tinček ni pustil nadaljevati poti. Ponudila mu je 20 dinarjev napitnine, dodala še nadaljnjih 20, toda Tinček se ni dal omehtati in podkupiti.

Ko je kralj izvedel za dogodek, je hotel videti odločnega stražarja. Pogledal ga je po laseh in ga poveljal: »Ostani vedno tako trden in značilen in ne daj se nikoli od nikogar podkupiti!« Svojim gostom pa je kralj pripomnil: »Ta bo dober čuvár mojega lovišča in domovine.« Ko je Tine odhajal od kralja, je tiščal v roki čelaga »Jurja«, vladarjevo naročilo pa si je zapisal globoko v srce in ga bo vedno zvesto izpolnjeval.

Kako dober in plemenit je bil naš viteški kralj, dokazuje tudi naslednji dogodek:

Kralj pri ranjencu

Kraljevi lovske čuvár France Uršič je na strmi lovske poti pri povratku z lova tako nesrečno padel, da se je močno udaril na koleno in so ga nato morali podpirati pri hoji v dolino. Ko je vladar povprašal, kje je France, in so mu povedali, da se je udaril na koleno, je z očetovalno skrbnostjo poizvedoval za njegovo neugodo.

»Ali se je hudo udaril? Ali je nevarno?« Zvečer so bili lovi zbrani na pogovoru v lovske sobi s Francetom, ki je z obvezanim kolonom ležal na divanu. V dimu cigarete in pip so ob skromni luči komaj videli drug drugega. Naenkrat se vrata lovske sobe odpro in še preden so lovci mogli videti, kdo je prišel, je stal sredi med njimi kralj in ljubeznivo izpregovoril:

— No, kje imate ranjenca?

— Tu sem, Velikanstvo, se je oglašil France, ko je presenečen videl, da velja kraljev prihod njemu.

— Kako je z rano? Hudo boli? Je vladar prijazno vprašal Franceta, ki od osuplosti ni vedel, kaj bi počel.

— Prej me je hudo bolelo, zdaj pa je že mnogo boljše, le na nogo še težko stopim, je odvrnil France z ležišča.

— Samo da ni kaj hujšega, je vidno zadovoljen rekel vladar in z ljubeznivim pozdravom spet odšel iz sobe.

Lovci so bili osupli. Tolike pozornosti in skrbnosti pač nihče ni pričakoval od vladarja. Toda tak je bil naš dober kralj vedno in v psovd, kjer je prišel v stik z narodom, ki je zato spoštoval in ljubil kakor svojega očeta.

Zadnji lovi

Tudi letos se je kralj takoj po svojem prihodu na Bled podal v spremstvu adjutanta v Kamniško Bistrico, kjer je ostal 4 dni. Obhodil je velik del lovskega revirja, se zanimal za nove preureditve v lovišču in se v krasni prirodi naših Kamniških Alp veselil prijetnega lovskega razvedrila. Vsaka novost ga je zanimala in ko se je peljal z avtomobilom po bistriški cesti, je z zanimanjem opazoval delo v porfirnih kamnolomih. Dal je ustaviti avtomobil, gledal delavce pri težkem delu in povprašal, čemu bo zeleni gramoz, ki ga tare veliki železni drobilec. Ko so delavci pojasnili vladarju lastnosti porfirnega gramozca in povedali, da posipajo z njim ljubljanske ceste, je s prijaznim pozdravom zpet krenil naprej. Ob vladarjevi ljubeznivi pozornosti so bili delavci presenečeni: Koliko gre ljudi to dni mimo, pa nam le redki privoščijo prijazno besedo. Kako dober je naš vladar!

Par dni predno je odpotoval z Bleda in se podal v Bolgarijo polagat nove temelje miru in složnega sodelovanja obeh brat-skih narodov, je prišel vladar v Kamniško Bistrico na kratek popoldanski lovski izlet, ki je bil poslednji v njegovem življenju. Bil je 31. avgusta ob 13., ko je lovske čuvaj Lojze Kemperle prejel sporočilo, da je odšel iz Bleda v Bistrico Nj. »el. kralj z visokimi gosti. Lovski čuvaj je brž obvestil svoje tovariše, ki so takoj pripravili vse potrebno, da sprejmo kralja in njegove goste na zalaze. Kmalu so se ustavili v Bistrici avtomobili in vladar je že od daleč veselo zamahnil z roko v pozdrav in zaklical:

»No, Lojze, ali bomo danes kaj streljali?«

— Mogoče, Velikanstvo, je odvrnil lovske čuvaj.

Visoka družba se je takoj podala na lov. V kraljevem spremstvu so bili angleški princ Jurij, bolgarski knez Ciril in knez Pavle. Spremljal jih je samo direktor dvornih lovišč inž. Dimnik. Visoki lovci so se

podali na lov na 4 najlepše točke bistriškega revirja. Nj. Vel. kralj Aleksander je krenil z lovskim čuvajem Lojzetom v dolino Bele pod visoko in nepremagljivo steno Rsenika. Bil je izborno razpoložen. Na zalazu je kralj kmalu opazil velikega gamza, ki se je mirno pasel po zeleni trati in obrnjen proti kralju zadovoljno kimal z glavjo. Kralj je z navdušenjem velikega ljubitelja narave opazoval krasni eksemplar in se nikakor ni hotel odločiti za strel. Medtem pa je počil strel pod Brano. Eden visokih kraljevih gostov je pogodil gamza.

Kralj se je pomaknil višje na drug zalaz, od koder je opazil 4 gamze, ki so se podili v krogu po trati. Kralj je z zanimanjem spremljal njihov vesel ples in izbiral najlepšega, vendar pa se tudi tu ni odločil za strel. Zivali so se v svojem plesu v hipu obrnile in zdvijale za skalovje. Na levi je odjeknil že tretji strel, ki je kralja navdal z velikim zadovoljstvom, da so vsi trije njegovi gostje streljali. Bil je sijajno razpoložen in je z nasmehom rekel:

— No, pa drugič, saj je še čas.

Obljubil je, da bo takoj po povratku iz Francije spet prišel v Bistrico.

Najvišjega lovca ne bo več!

Lovci so se že veselili ponovnega kraljevega obiska v bistriškem lovišču in z zanimanjem spremljali triumfalno vladarjevo pot v Francijo. Po strašni vesti o marseilski tragediji je zavladala v bistriški dolini neizmerna žalost. Lovci so plakali ob misli na tragično smrt dobrega vladarja in so bili neutolažljivi ob bridki resnici, da njihovega gospodarja, kralja Aleksandra ne bo več v ljubljeno Kamniško Bistrico. Pogreznjena v žalost je samevala te dni Bistrica in Kamnik je plakal za svojim najvišjim gostom. Potrti so klonili meščani glave, planinci pa so v rekordnem času izvedli akcijo, da se postavi na Brani, najvišji točki kraljevega lovišča, železni križ z žalno zastavo. V globoki pieteti do vladarja so z veliko poštovanostjo in naporom, ki ga v tem času ne bi napravili za nobeno nagrado, razvili zastavo na skalnem vrhuncu. Kamniška občina je poklonila na krsto blagopokojnemu kralju kot zadnji pozdrav s planin lep venec iz smrečja, mahovja in najlepših planik. Planike so bile v letošnjem poletju natrgane v steni Rsenika, kjer je bil kralj Aleksander zadnjič na lovu. Kamničani so sklenili, da bodo poslej imenovali visoko in nepremagljivo Rseniko steno po blagopokojnem vladarju — Aleksandrovo steno.

Kraljevi lovske čuvaji iz bistriškega revirja so v zelenih lovskih oblekah odpotovali v kamniškem venci v Beograd, da sprejmo vladarja na njegovi zadnji poti in se v bolesti poslovijo od svojega dobrega gospodarja. Na kraljevem dvorcu v Bistrici in na visoki Brani vira žalna zastava, naravo je ovila v pajčolan tožna jesenska megla, iz katere se tu in tam pokažejo trdi obrisi gorskih velikanov, pokritih z beljo plastjo prvega snega. Kamniške Alpe v bridki žalosti tugujejo za svojim kraljevim lovcom in najvišjim prijateljem — kraljem Aleksandrom.

In ko si ga je prvo leto na finalni tekmi v Beogradu priboril Zagreb, je kralj poklonil pokal vratarju Friedrichu, kapetanu zagrebškega moštva z besedami:

»Spet, dragi moj Fridrih, Vas vidim na polju borbe in spet mi je dolžnost, da Vam izročim svoj pokal.«

Leta 1926. sta se v finalu za kraljev pokal srečali reprezentanci iz Beograda in Zagreba, tekma se je pa vršila v Ljubljani na igrišču Ilirije. Še nikdar se ni zbralo pri nas na nogometnem polju toliko ljudi, Ljubljana se ni videla zbranih toliko navdušenih prijateljev sporta. Na tekmo sta prišla tudi Nj. Vel. kralj Aleksander in kraljica Marija.

Ko je Zagreb zaslužen zmagal, je stopil kralj med sportnike, obkrožil ga je ves narod in med navdušenim vzlikanjem je kralj izročil kapetanu zagrebškega moštva Stjepanu Vrbancu pokal, rekoč:

»Kapetane, izročam V Tvoje roke pokal, ki je bil priborjen v viteški borbi naših sportnikov, naših junakov. Izročam Ti pokal, ki sem ga podaril najboljšemu moštvu naše domovine in srečen sem, da ga darujem vprav moštvu Zagreba, ki se je viteško izkazalo, onega Zagreba, ki je zibelka našega nogometnega sporta in sporta sploh v vsej naši državi... Pozdravi mi drage Zagrebčane, pozdravi mi vse viteške junake, ki so s svojim delom širili sport v Jugoslaviji, a ta pokal naj bo vsem pobuda, da se v viteški borbi borite naprej, ne samo na nogometnem polju, temveč v vseh sportnih panogah v blagor in napredek domovine, v korist velike Jugoslavije.«

Tako je govoril veliki kralj leta 1926.

Koliko jih je telovadilo na delavski olimpijadi?

Večkrat smo že imeli priliko, da naglasimo resno in smoteno delovanje delavskih telovadnih enot na Češkoslovaškem. Poleg Sokolstva je prav za prav DTJ edina organizacija, ki ima za seboj uspehe svojega dela. Držeč se v izvajanju svojega telesno vzgojnega programa Tyrševoga sokolskega telovadnega sestava, združuje v svojih vrstah telovadce — pripadnike socialno demokratične stranke, toda na čelu ima preizkušene vodnike, ki znajo celumu pokretu dati kljub politični pripadnosti vendarle pozitivno smer v delovanju. Pri zadnji III. olimpijadi so dosegle DTJ znaten uspeh bilo po kakovosti, bilo po številu nastopajočih oddelkov. Ako pregledamo udeležbo telovadčev na vseh dosedanjih prireditvah DTJ, vidimo, da je večbalo na prvi olimpijadi 22.154 oseb, na drugi 30.066 in na letošnji 40.676. Na poedine oddelke odpažemo sledeče številke: deca je večbalo moške 7700, ženske 7800, najmlajših do 8 leta 1200, moškega naraščaja 3856, ženskega naraščaja 4200, članov 6764, članic 7116 ter starejših članov 2040.

Važen slovanski jubilej v Avstriji

Ni več daleč dan, ko bo praznovala sokolska župa Rakouska, ki ima svoj sedež na Dunaju, svojo 40letnico. To velepomembno slavlje se bo vršilo s slavnostno telovadno akademijo v največji dvorani Dunaja, v areni Renz, kjer je prostora za preko 7000 gledalcev. Akademija je namenjena dne 25. listopada dopoldne in vlada za njo še sedaj med veliko češkoslovaško kolonijo na Dunaju ogromno zanimanje, saj upravičuje dosedanje uspešno delo avstrijske sokolske župe pričakovanje, da bo nastop vseh njenih oddelkov v tem osornem prostoru dogodek. Telovadni program so izdelali v vseh točkah samo sokolski delavci s Dunaja, tako da ne bo samo pester, temveč bo nudil gledalstvu posvsem nove stvari v originalnih sestavih.

V ženski tekmi je spet zmagalo Brno

Zadnjič smo poročali, da bodo zadnje nedeljo v septembru zopet ženske medmestne tekme med najboljšimi sokolskimi tekmovalkami. Vsa tekma je tudi letos obsegala peterboj iz lahkoatletičkih panog. Pričela se je na letnem telovadništvu društva Bratislava IV ter jo je posetilo zelo mnogo občinstva, ki je imelo priliko, da vidi najboljšo sokolsko telovadko v tej stroki. Tekme so se udeležile vrste iz Prage, Brna in Bratislave in so bile doseženi prav dobri rezultati. Zmagala je še drugi vrsta iz Brna, ki je dosegla 699 točk, na drugem mestu je Praga s 624 točkami, tretja pa Bratislava s 414 točkami. Izmed poedink je zmagovala s. Ana Halupova iz Brna, pa tudi obe naslednji mesti sta zasedli Brnčanki.

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO

otok sredi nege učinkuje kot plavajoč vrt. Neposredno ob bregu vodi dobro oskrbovana pot. Drevesna debla vseh oblik, skrivečene veje in grčave korenine napravljajo vtis grotesknih okamenin. Zdi se ti, da sede veliki polpi, krokodili in orjaške želve nepremično in spokojno na modrozelenem dnu obrežja. Pokriti z debelo apnenčevjo skorjo se komaj razločijo od skalnatega dna. Do tu so hribi gosto obraščeni. Od tu do dolnjih jezer pa obrobijo bregove strmi, le redko obraščeni kraški hribi. V širokih, večkrat storničastih kaskadah se prelivalo vode z enega jezera v drugo in tvorijo najčarnejše slapove vse pokrajine. Barva lezer je zdaj resno zelena, zdaj jekleno modra; v stočnem miru ležeča jezera tvorijo z rjastimi in čadastimi skalami kontrast, ki so dojmi docela neresni. Nenadoma se razširi dolina, obdana z visokimi skalnatimi stenami, kjer so poslednja ozka jezera, v gigantski kotel, čigar peneče se dno leži doli v globini. Voda pada, v mnoge rokave razčlenjena, iz poslednjega jezera bobneče v Korano, ki je severni odtok vseh jezer. Poleg tega drvi na levi Plitvica preko zapadnega roba tu posebno strmega kotla, z 80 metrov visokim strmim padcem v kipečo globino.

Na koncu te brezprimarne večje jezer in rajske pokrajine naletiš na inferno. Tu je vhod v Dantejev peklo, čarovniški kotel grozotnega obsega. In to, kar se dviga krogokrog grozeče v najgroznejših formacijah, so pošastne gore. Nikjer ni toliko nežnega, lenega, idiličnega tako tesno poleg strahotnega, pustega in bizarnega, kakor v sanjski dolžki Plitvičkih jezer.

Nemški umetnik piše o Plitvičkih jezerih

Avtor tega članka, dr. Karl Hagemann, docent za drama, turizmo in režijo na berlinski univerzi, znameniti režiser in ravnatelj gledališč v Nemčiji, pride v kratkem v Ljubljano in bo kot gost v naši operi režiral Straussovo opereto »Ne-topir«. Mnogo potuje po Jugoslaviji in je njen velik prijatelj in obudovalec.

Ze tisočletja si predstavlja človeštvo raj na Egiptu. Zdelo se je, ko da ni nič lepšega, bujnejšega in spokojnejšega na obljudenj zemlji od vrtov in livad tega trop-skega vrta. In vendar ti ni treba potovati do Indije, da ugledaš paradiz. Samo nekaj avtomobilske vožnje od dalmatinske obale je oddaljen. Še danes je maloštevilnim znan, od redkih obiskovalcev viden in cenjen. To so gozdovi in vode Plitvičkih jezer.

S tem, da le dal Stvaritelj sveta Jugoslaviji čudovito idilo Plitvičkih jezer, jo je odkodoval za vse puste kraške planote, ki se razprostirajo v večno enaki brezupnosti od morske obale globoko v notranjost. Oddolžil se je njenim prebvalcem in še redkim obiskovalcem iz tujine s čarom naravnega čudeza, ko je pridal deželi mičnost tega nasprotja.

Šele ko premaga popolnoma težko prehodno, iz kamenitega morja skal sestavljene gorske verige, ki jih tudi avto težko uže, pride na Plitvička jezera in s tem v raj.

Ozemlje te pokrajine, tekočo geografsko točno od severa na jug, pada stopničasto od 700 na 500 m nadmorske višine in učinkuje kakor velik park, sestavljen iz gozdnatih gričev, ki so kulisam podobno razvrščeni v terasah. Njene glavne poti in prostori so sestavljeni iz potokov, ribnikov in jezer. Ozke pešpote se vijaajo ob vodah, lahki mostovi in brvi se pno preko sumehčih v dolino hitečih voda. V 30ih ali celo mnogobrojnijših kristalno čistih, različno velikih padcih, teko iz višje ležečih jezer v nižja. Prehode v tej edinstveni pokrajini olajšujejo stopnice, gredi in serpentinaste pešpote.

Komaj 40 let se odprta Plitvička jezera tujskemu prometu in za smotno izrabljanje pokrajine v svrhu turizma je jedva najpotrebnejše storjeno. Toda to najpotrebnejše zadošča in naj bi še dolgo zadoščalo. Zato učinkuje tem močnejše, tem praznejše, iz prve roke narave zajeta prvotnost, dovršena harmonija vode, gozdov, zraka, oblakov in neba, ta umetna večnih prirodnih sil, ki so ustvarile obliko naše zemlje in ki jo od časa do časa neprestano izpreminjajo. Poti in steze, prepejajoče za silo jezersko pokrajino, so povečini naravne, kakor je naneslo, so vsake-ine v podsele ali breg. Brez sistematične zpehljave in vrtnarske nege. Toda ravno v tem je brezprimarni čar te naravne pokrajine, ki se nam zdi pravilica, ležeča kakor v snu pred našimi nogami. Tudi ne more, da niso vse klone cele, vse stopnice trdne, vsaka ograja pri mostu in brvi v redu. Plitvička jezera niso samo kar se kaže pokrajinske strukture edinstvena, ču-

dovita redkost, geografski fenomen za Jugoslavijo tako karakteristična Krasa, temveč tudi radi svojih formacij, kaskad, razvitih preko razsežnih ravnin, položenih v gričevje, ki je obraščeno z redko bujno mnogovrstno floro; poleg vsega tega so tudi barvno čudo.

Lepih gorskih jezer je povsod na pretek. Da tvori več zaporednih jezer celo verigo in da se preliva zaradi različne višine preko skalovja in kamenja in višje ležečega v sosedni nižji kotel, se čeni samo zaradi številnosti jezer in naldeš še marsikje primer. Koloristični učinek Plitvičkih jezer na ne najde para, je edinstveni enkratni dar narave. Skoro vsako izmed 16ih jezer ima ne samo svoje posebne oblike in samo njemu svojstvene formacije bregov, ampak ima tudi svojo barvo. Ta zavis od vedno spreminjajoče se razsvetljave in oblikov, (ki sta v zgodnjem jutru drugača kakor ob modri uri mraka na večer), od jezerskega dna, njegove globine, od gostote, višine in barve obdajajočega drevesja, s katerim so bujno poraščeni strmi griči bregov. Na ta način vlada pri vsakem posameznem jezeru osrečujoča harmonija, kljub vsem kontrastom med vodo, zrakom, nebom in gozdom. Plitvička jezera učinkujejo s skladnih in izprepletenih pokrajinskih slik tako prepričljivo kot celota, da ne ožarajo gledalca samo z naravno panoramo redke in neizredke vrste, temveč mu nudijo poleg tega čisto in veliko estetsko doživetje.

Fotografski posnetki dajo le redko zadovoljstvo o pokrajini, ki jo predstavljajo. Posnetki o Plitvičkih jezerih pa so po-

sebnost pomankljivi, ker nudijo komaj približno odgovarjajočo sliko pokrajine. Nerestnost in pravilnost te čudovite naravne krasote ne leži samo v izpreminjanju najsuitnejših uglešne barvne skale, temveč tudi v skrivnostnih, značnih in vodnih zrcaljenih, v fantastičnih oblačnih in solčnih refleksih in končno v mnogovrstni obliki jezerskega dna, vsled katerega se pojavljajo sredi vodovja proge in liše kontrastnih barv. Sanjske lepote tega čudeznega koščka zemlje ni mogoče ujeti na fotografijo. In na film seveda tudi ne. Tu morda lahko kaj opravi slikar in poda vsaj del bistva te pokrajine ljudem, ki jim ni dano videti tega čuda. Edini neprevrtljivi srednji pa je človeško oko samo. Predpostavljam seveda, da ga znaš rabiti, da si ga izsojal v razločevanju najdiskretnijših oblikovnih in barvnih skal. Plitvički teren se deli v 12 zgorajnih in 4 spodnjih jezer. Prvo jezero, Proščansko, tvori dvojje močnih potokov. Najnaravnije je od vseh in še do danes ni nobene naselbine ob njem. Le izvanredno gosto pogozdeni griči njegovih bregov se zrcalijo v nepremični vodi in mu dajejo slinčost z gornjebavarskimi gorskimi jezeli. Turisti hodijo navadno mimo njega in se rajše muče od drugih prilaznih jezerih.

Z razgledne točke na zapadnem vrhu se vidi mečeno-zeleni Okrugliak, (ki ima svojo barvo od apnenca), in širi manjša jezera, katerih vode se preliva v širini 500 metrov v številnih slapovih v malahitno zeleni Galovac in iz njega dalje v akvamarinsko modri Gradinsko.

Največje jezero Kozjak je najkisejše azurne barve. Majhni podočkovato ozki

Naše ženstvo spominu Viteškega kralja

Na komemoraciji našega narodnega ženstva v Ljubljani je imela prednica Banovinske ženske zveze gospa Minka Govekarjeva tehten spominski govor, iz katerega posnemamo:

Junaško epopejo jugoslovansko je zla usoda dopolnila z novim, prekrasnim in obenem strašnim spvom. Epopeja jugoslovanska, ki zadija ves kulturni svet z veličastnimi liki kraljeviča Marka, carja Lazarja, carice Milice, Miloša Obilića, Majke Jugovice in Kosovke devojke, je te dni posadila v Panteon nesmrtnih vzornikov, nepozabljenih junakov srca in duše nov, svetel lik kralja Aleksandra Karadjordjevića. Ta lik je prav tako lep, kakor ga je ustvarila domišljija starogrškega naroda pod imenom Homerja z junakoma Ahilejem in Hektorjem in kakor se je porodil v fantaziji starih Germanov pod naslovom Nibelungov s solničnim vitežom Siegfriedom. Ne, še mnogo lepši je naš lik, ker je bil resničen, kri naše krvi. Živ utrip naše jugoslovanske duše. Med nami se je narodil, med nami je živel, se boril, trpel, sejal zmage, pravico in dobroto, — med nami bo počival do sodnega dne...

Pred nekako 160 leti se je v poturčenem kotu srbske Evrope dvignila pešica kmetov in pozvala tovariša kmeta, naj jih vodi v boj za svobodo. Kmet in trgovec je bil Juri Petrović, bivši naddestnik dobrovolje avstrijske vojske ob srbsko-turški meji. Niti brati niti pisati ni znal Juri, a ker je bil naddestnik, ker je bil moder in hraber v borbah proti Turkom, so ga kmetje sosedje pozvali, naj jim bo vodja. »Zmagamo naj, ali umremo!« so mu rekli. — »Bratje, ne silite me — vzemite drugega — svojega — saj jaz sem z one strani, — iz Srbije!« jih je prosil in se otepal. Kmetje pa so mu odgovorili: »Tebe hočemo in nikogar drugega!«

Tako je postal Juri Petrović — Karadjordje — srbski begunec, kmet in trgovec s svinjami, analfabet, a genialen vojskovodja in moder, nepokupljiv sodnik vodja, prvi vladar Srbov v 19. veku, osvoboditelj zaslužene Srbije, rešitelj Beograda in cele vrste srbskih mest in pokrajin... Ta kmet je bil rojen strateg, ki je s četami svojih slabo oboroženih kmetov zmagoval v neštevilnih bojih turške armade, pred katerimi je bila še malo prej trepetala Evropa.

Ta kmet analfabet, je bil rojen diplomat, ki je bil v zvezi z ruskim carjem, z avstrijskim cesarjem in s francoskim imperatorjem Napoleonom: ta kmet je tem močnejši vladarjem odpiral oči in prižigal luči, ki so bile tako svetle, da jih niso mogli prenesti: na lastno škodo, na lastno sramoto ti veliki monarhi niso razumeli idealov in stremeljav skromnega, a herojskega kmeta Srbal!

Ta kmet je prvi prinesel osvobodjeni Srbiji kulturo in civilizacijo, ustvaril jim je šole, uredil prvo javno-svobodno upravo in pozval v deželo pravnike in filozofe, da bi mu pomagali izpremeniti bivšo »turško drzino« v evropsko državo. Zaman! Sredi najlepšega delovanja so ga izdali lastni rojaki, se zvezali s Turki, ga zavržno umorili ter poslali njegovo osekano glavo v Carigrad.

Turki so se jim izkazali hvaležne: za kneza Srbije so imenovali Karadjordjevega glavnega svruga, Mloša Obrenovića.

In začela se je vnovič doba srbske sramote in suženjstva. Le nekaj let je vladal blagi in mehki Aleksander, sin Karadjordjev. Pa so ga Obrenovići preganili v tujino, da so se lahko po izdajalskem, podkupljenem razuzdanem Milanu Obrenoviću valjali v germano- in madžarofilstvu ter se pod Aleksandrom Obrenovićem z njegovo razpito Drago utapljali v zaničevanju vse Evrope. Srbska vojska, na čelu ji srbski častniki, so storili konec te največje srbske sramote.

»Kako ste mogli odstraniti kralja in kraljico?« sem vprašala L. 1904. srbske častnike, ki so bili došli med nas Slovence v Beogradu na dan kronanja kralja Petra Karadjordjevića.

»Ah, to je bil za nas konec srbske sramote!« so mi odgovorili in pripovedovali, kaj so bili Obrenovići.

L. 1903. so pozvali srbski čisti in pošteno rodoljubi princa Petra, sina izgnanega srbskega kralja Aleksandra Karadjordjevića, iz svobodne Švice, naj prevzame zopet prestol svojega deda Jurja Petrovića Karadjordja in očeta Aleksandra.

In v Beograd je dospel kralj Peter, bivši Peter Mrkonjić, vodja srbskih borcev za osvobodjenje bosanske raje. Prostoovoljno je prisegel, da bo najvestnejši čuvár srbske ustave, odkrit prijatelj svobodomislelnih idej, prosvete in napredka... »Brez soglasja z ljudstvom in z ustavo ne bom ukrenil nikdar ničesar!« tako je objubil.

Nemški pisatelj-zgodovinar Hermann Wendel piše: »Bil je mož-beseda. Peter Karadjordjev č je postal pr v v zornu ustavi vladar Srbije, ki se ni odmaknil niti za prst od ustave iz l. 1889. In ostal je v svojem preprostem življenju in odkritosrčnem mišljenju, kakor tudi v svoji vernosti živ vzorec kmeta iz Sumadije!«

Kakor ded Jurij, se je kralj Peter lotil najprej prenosne vojske, pa kulture in notranje uprave, sklenil z Bolgari prijateljsko zvezo in nato začel borbe za osvobodjenje zadnjih pokrajin, ki so se ječale pod azijskim turškim jarmom. Ze star je došel kralj Peter do svojih pravic in prestola.

Ali usoda mu je dala resnega, genialnega sina Aleksandra, ki je po dedu Karadjordju podedoval vse talente stratega in heroja. Prestolonaslednik Aleksander je v očetovem imenu zmagoval Turke od bojišča do bojišča, da je strmela vsa Evropa in pa — da je od jeze in strahu začela Avstro-Ogrska. Prva balkanska vojna je ovenčala glavo Aleksandra Karadjordjevića s celo vrsto lovorjevih vencev. Vsa Srbija je bila osvobodjena.

Ali Avstro-Ogrska je nahujskala zaveznike Srbije, junake Bolgare, da so za hrabro naskočili bojnega tovariša — Srba. Nemški črni Bolgarije je izdal prijatelja: kakor črni Hagen je hotel izstreliti zabosti srbskega Siegfrieda. Toda Aleksander se ni dal! V imenu očeta Petra I. je v nezasišeni naglici premagal tudi Bolgare in osvojil Makedonijo.

In spet se je lotil kralj Peter s svojim sinom Aleksandrom delovanje za mir, red in napredek Srbije. Država je vzcvetela. Toda Avstro-Ogrska v svojem sovraštvu

do vsega Slovanstva, zlasti pa Jugoslovantva še ni nehala. Okupirala je Bosno in Hercegovino, ki je po svoji ogromni večini in po vsem značaju srbsko-hrvatska, začela je ostudno trgovinsko vojno proti Srbiji in končno je na Vidov dan l. 1914. prav tik ob srbskih mejah priredila velike manevre. Izzivala je vprav nesramno.

Nič ni čudnega, da je vrelo od maščevalne ogorčenosti in srbski mladini to m onstran srbskih mej. Tako so počili strelji v Sarajevu. S slepoto udarjeni avstro-ogrski in velikomemski državni in politikastrsi so mislili, da bodo zdaj igrati pohodili Srbijo. A zažgali so vsesvetovno vojno, ki jih je požrla.

Pozabili so, da ima Srbija dva genija: Petra in Aleksandra. Preko strahov in aiban-skih gora, v snegu in ledu sta v grozni zimi bežala: kralj Peter na volovskem vozu in prestolonaslednik, vrhovni poveljnik Aleksander, deloma na konju, deloma bolan po operaciji na nosilnici s svojo armado. Ko smo že obupavali celo Slovani nad Srbi, ni sta obupala kralj Peter in Aleksander.

In l. 1918. sta odločila svetovno vojno na slovenskem jugu. Aleksander je premagal Bolgare in njih avstroogrške in nemške zavezničke; pomagali so mu Francozi in jugoslovanski dobrovoljci, med njimi tudi Slovenci in Hrvatje...

Vstala je Jugoslavija, ki jo je priporil in ustvaril v prvi vrsti prestolonaslednik — vrhovni komandant Aleksander Petrović Karadjordjević. Prostoovoljno smo Slovenci in Hrvatje izjavili njemu in njegovemu očetu, da hočemo biti združeni v skupni državi.

Vsi se vemo, kako smo sprejeli regenta Aleksandra, ko je dospel prvič v Slovenijo. Jokali in vriskali smo od sreče in zmago-slavja. Vsi se vemo, kako široko svobodno in skrajno demokratično ustavo smo do-bili.

Ko smo imeli v Novem Sadu prvo ple-narno sejo Jugoslovanskega ženskega save-za, ki se je takrat imenoval še »Savez SHS«, so nas povabile sestre Srbkinje v Beograd. In blagopokojna prva naša pred-sednica dvorna dama Danica Hrističeva nam je izposlovala avdienco.

Takrat nas je prvič sprejel princ regent Aleksander in njegova sestra, princesa Je-lena. Izredno je bil ljubezljiv, govoril je z vsako posebej ter pokazal, da pozna Slo-vence in njih književnost boljše kakor ma-risak evropski literat.

Leta 1924, ko smo imeli v Beogradu konfereenco Male ženske antante, smo pre-jele dvorna vabila na čajanko. Na dvoru so nam priredili koncert, ki sta se ga ude-ležila kralj Aleksander in kraljica Marija. Takrat smo bile že drugič sprejete po kra-ljici, ki je nagovorila posebej vsako zastop-nico naših društev. Zakaj že leto prej smo bile sprejete na Bledu zastopnice odbora društva Dečji in materski dom kralji-ce v Ljubljani. Prišle smo k njej na Suvorov, kjer je ljubeznivo z nami govo-rila sama brez kralja...

Vemo pa vsi tudi to, kako se je obnesla vrgledno demokratična ustava v Jugoslaviji: in kakšne sedave je rodila skrajna svobo-da v narodni skupščini. Po naši državi se je bilo razpaslo podivjano strankarstvo, brat je pobijal brata, stranka je pobijala stranko, a v skupščini so razžarele strasti do

blaznega sovraštva enoga do drugega. Ve-čina v skupščini se je spreminjala kakor vreme z huro. In vsakih par mesecev je padla druga vlada. Slednjic so v skupščini počili strelji.

Bilo je nemarno in obupno. Tedaj je kralj Aleksander razgal jezika v in pre-pirljivo skupščino, imenoval močno vlado lastnega zaupanja in prevzel vso odgovor-nost za ukrepe v državi sam. Zopet je do-kazal s tem izreden pogum, a tudi ogrom-no dalekovidnost. Zatrli je vse strankarstvo in hujkanje ter pozval vse državljane na stvarno, konstruktivno delo. Zavrgel je SHS in imenoval državo tako, kakor so si že dolga stoletja želeli z vročim hrepene-njem vsi pravi, pošteti rodoljubi — Ju-goslavija.

V državi je nastal red in mir. Lopovi pa so dobili slednjic tudi strah. In kralj Alek-sander je pozval v Beograd novo skup-ščino mož, ki so bili pripravljeni resno, po-zitivno delati, ne pa brez kraja pričakati in pretepati ali celo streljati se! V par letih je po kraljevi inicijativi stori-la skupščina več kakor prej v desetih letih.

Po zgledu svojega nesmrtnega očeta, kra-lja Petra Osvoboditelja, pa se je lotil kralj Aleksander tudi dela za mir in prijatel-jstvo med vsemi sosedji in Slovani. S Češko-slovaško nas je zvezal z nezlomljivimi ve-rigami in bil s prezidentom, filozofom sve-tovne slave, Tomašem Masarykom v stal-ni zvezi. — S Francijo, ki nas je v vojni n-miru ves čas zvesto podpirala, je ohranil zvezo najtoplejšega prijateljstva. Z Anglijo imamo ne le politične, nego tudi rodbinske zveze in z drugimi državami, tudi z Nem-čijo je po zaslugi kralja Aleksandra naš razmerje boljše, kakor je bilo kdajkoli. Še kralj Aleksander je podedoval po dedu Karadjordju sijajen diplomatski talent.

A zopet je posnemal svojega modrega očeta, ko je storil vse, da se Jugoslavija povezna in približa tudi z Bolgarijo. Vse, kar je groznega preteklo, je pozabil, samo da utrdi mir na Balkanu. Vzlic vsem nevar-nostim je odpotoval sam s kraljico v Zofijo in s svojo ljubeznivo prisrčnostjo očaral bolgarsko javnost in tamošnji politični svet. Odpotoval je v Carigrad in sklenil z bivšo najbolj opesno sovražnico, s Turčijo pri-srčno prijateljsko zvezo.

Čudodelnik, ki je osvojil s svojo šarmant-nostjo in duhovitostjo, s svojo brezprimer-no energijo, z resnobo in miselno globino ves diplomatski in državniški svet, je hotel končno pridobiti še Italijo.

Ko je uredil lastno državo, ko ji je dal vse zavode za kulturo in umetnost, vse možnosti za napredek in — vzlic svetovni krizi čim višji razvoj, je hotel utrditi vso-mu svetu in vsemu človečanstvu mir in vso-bšč spozrazum.

Zato se je odpravil radosten, pogumen, podjeten in poln vere v svojo srečno zve-zdo preko morja v Francijo. Tam naj bi se položil temeljni kamen harmoniji med Ju-goslavijo in Italijo med Malo in Veliko antanto.

Zaman! Kakor pradedu Karadjordja je zadel za usoda: dvignil se je podel morilec, plečanec jugoslovanskih izdajal-cev... in naš Vodja je padel!

Od Triglava do Gjevčelije, od Jadrana do Balkana buči, šumi in doni plekanje in ihtenje Jugoslovenov in Jugoslovenk kakor ga ne pozna zgodovina. Ves svet je vztre-petal v grozi in bolesti. Vse države izra-žajo v izjemno gorčih izlivih svoje najglob-lje sožalje... Ah najbolj vemo in čustimo Slovenci, kaj smo izgubili! Vseko leto je prihajal s svojo visoko ženo in zorno deco med nas se vozil po belih naših cestah, lo-vil po naših gorah, kramljal z našim kme-tom, ogovarjal naše šoleke otroke: srečen je bil med nami in mi smo ga ljubili... A zdaj... nikoli več!!

Začetki ženskega gibanja v Srbiji

Pri nas med Slovencami se je pojavilo žensko gibanje v pravem smislu besede, to je kot borba za žensko enakopravnost raz-meroma zelo pozno. Že od začetka je imelo veliko bolj značajne borbe za gospodarsko enakopravnost z možem v okviru določne-ga stanu kakor pa idejno obeležje. Prva ženska skupina, ki se je pri nas organizirala na podlagi zahteve po enakopravnosti, so bile učiteljice, ki so osnovala samostojno društvo pod imenom »Društvo slovenskih učiteljic leta 1898. Društvo se je vztrajno borilo za enak materialni in pravni polo-žaj učiteljic z učitelji. Ker se je društvo za-vedalo, da je za tiste čase parlament naj-me-rodnajši forum za doseg stanovskih in državljanjskih pravic, je uvrstilo v svoj program tudi borbo za žensko volilno pra-vico. Druge žene izven vrst učiteljic so si ustanovile l. 1901. »Splošno žensko dru-stvo, ki je pa delovalo bolj v kulturni ka-por pa v feministični smeri. Društvo z iz-razito feministično tendenco se je pri nas ustanovilo šele po vojni l. 1926. in sicer pod imenom »Ženski pokret, ki je združil slo-venske žene v borbi za politično, družabno in državljansko enakopravnost žene ter vse-skozi dosledno zastopa ženske interese. O ženskem gibanju med Slovencami in o nji-bovem delu do l. 1920. je vestno zbran ma-terial v knjigi Minke Govekarjeve »Sloven-ska ženske«.

Med Srbkinjami so začetki ženskega gi-banja precej drugačni. Dočim pri nas strem-ljenje po enakopravnosti ni našlo mnogo odmeva niti pri ženskah, še manj pa pri moških in je često naletelo celo na posme-h in odpor, so bili med inteligentnimi Srbi pripricani o potrebi po ženski osamosvoji-tvi tudi najboljši možaki, med njimi Svetozar Marković, ki je vedno naglašal, da je žensko vprašanje važen del novega social-nega programa, ki ga je on z vso verno zastopal. Zato se je pojavilo žensko gibanje med Srbkinjami na idejni podlagi že v se-demdesetih letih. O začetkih tega gibanja je nedavno izšla brošura, ki jo je napisala Ljubica Marković, profesorica v Beogradu. Ker je treba, da tudi me poznamo razvoj ženskega gibanja pri Srbkinjah, naj nave-demo glavne poteke iz omenjene brošure.

Svetozar Marković je svoje ideje spre-jemal od svojega učitelja Rusa Černišev-skega in jih je polizkušal širiti v Srbiji. Te-danji reformatorji iz njegovih vrst so za-htevali za žensko iste pravice kakor za moškega v imenu osebne svobode posamezni-ka. V Rusiji je ta pokret mnogo doprinesel k temu, da so se ženi tako zgodaj odpra-vila vseučilišča in v javne službe. Zname-

ženo intelektualno sposobnost ter njeno zmoglost tovariškega odnosa v družabnem življenju.

Skupno z drugimi socialnimi idejami je propagiral v svoji zemlji tudi feministične ideje. Ker je bil tedaj tudi za njegove ru-ske učitelje J. S. Mill merodajen glede na-ziranja o ženskem vprašanju, je objavljaj v »Mladi Srbadiji« odlomke iz Millove kugi-ge »The subjection of women« (Ženina pod-rejenost) in l. 1871. je bilo to delo v celoti prevedeno na srbski jezik. (Pri nas je le malo žen, ki pozna to zanimivo knjigo.)

Tako je v Srbiji Svetozar Marković prvi oblikoval osnovna feministična načela ter širil njihovo pojmovanje v pozitivnem smi-slu. Četudi njegov ideološki feminizem ni korakal vzporedno z dejanskimi razmerami v Srbiji, je vendar on položil temelj giba-nju, ki ga je pozneje razvoj sam ojačil in mu dal realno bazo, porojeno iz ekonom-skih razmer. Svetozar Marković je gledal v bodočnost. Skerlič je v svoji izvrstni študiji o Svetozaru Markoviću napisal o njem sledeče značilne vrste: »Težko je izreči to priznanje, vendar je resnica, da je Marko-vić pred 50 leti s svojimi idejami o socialni pravičnosti, svobodi misli in feminizmu po-polneje in točneje predstavljaj ideal demo-kracije, nego ga predstavlja današnja de-mokracija v Srbiji.«

Pod vztrajnim Markovićevim vplivom so začele tedaj o ženskem vprašanju povsem resno razpravljati ugledne revije in celo dnevniki. Vprašanje o višji ženski izobrazbi je postalo vedno aktualnejše. Glasovi o žen-skih izobraževališčih so postali vedno moč-nejši, toda prednost se je dajala izobrazbi žene kot gospodinjice. Feminizem, kakor si ga je zamišljal Marković, v Srbiji ni našel tal, ali vsaj ne v oni globini, ki si jo je zamišljal on in ki se je zadržal v kultur-nejših državah. V Srbiji je žensko gibanje našlo ženo še nepripravljenjo. To ni prav nič čudno, saj je živila srbska žena tedaj še v prav patriarhalnih razmerah, a ideje o ženski enakopravnosti še sedaj ne najdejo odmeva pri mnogih ženah, ki se smatrajo za bolj kulturne in bolj napredne, dasi so danes dani vsi pogoji za spoznanje potrebe po enakopravnosti.

Moda za jesen

Na pariških ulicah so se pojavili že prvi modeli za hladno sezono

Iz akvaristove torbe O salmonidih in drugo

Kakor da bi nas hotela zapustiti... Ljajoca boginja sonce, se nam prikazuje vsak dan manj in manj in kar... bo pokrila njena nasprotnica, ledenosrčna, vseučilišča zima zeleno ozimino, travni-ke ter orumenele in ogolele gozdove. Naše ljubljanske bodo ali mirno spale v blatu, ali pa skoro negibno stale v globljih kotanjah, živč od toščke, ki so si jo v toplem poletju namogile. Nu — so pa izjeme. Če se po-trudimo k potokom in rečicam, ki slove tu-di v poletju po svoji mrzli vodi, tja k vo-dam, kjer poredni valovi skakljajo preko kamnov, mrmljajoč čas glasneje cas usje svojo pomirljivo neskončno pesem o več-nosti, nas bodo nekatere vrste rib kmalu prepirale, da se tudi v zimski dobi prav dobro počutijo in da so si celo najmrzljije mesece izbrale za svojo — svatbo. Plemeniti-mu rodu pripadajo te ribice, rodu salmo-nidov ali lososov. Njih gibko, podolgovato telo je raznovrstno pobarvano, sploh se pa njih barva prilagodi v jačji meri kakor pri drugih ribah okolici. Salmonide spoznamo na tolišenki, to je kratak, tolst izrastek v obliki majhne plavuti med hrbino in repno plavutjo.

Naša najlepša roparica, rdeče pikasta postrv se ženi, ko se voda precej ohladi, torej v gorskih vodah prej, že v mesecu listopadu in vinotoku, v niže ležečih vodah pa za časa adventa in navadno do konca božičnega meseca. Ikrnica, kateri slede mlečniki, si izkoplje, mahajoč z repom ja-mico v pesku plitkega dna, zatem pa spu-sti vanjo del svojih 4 do 5 mm debelih a-meno rdečkastih iker, ki jih samci takoj oplode. Ko je prvi obrok predan vodi, od-plava ikrnica s svojim spremstvom in od-laga na pripravnih mestih in v krajših ali daljših presledkih ikre na isti način, vse-kakor jih pa preda naročju prirode v teku 5 do 10 dni, kar je odvisno tudi od količine iker. Mlajše in manjše postrvi imajo manj iker, kakih 300 do 500, starejše in večje pa do 2000 in tudi več. Po preteku 4 do 5 tednov se pojavljajo majhne ribe z večjim mešičkom na trebuhu. Plavati ne morejo, ker jih vleče mešiček k dnu. Skrito za kamenjem stoje mirno, samo plavuti in repček delujejo. Po preteku prvega meseca se pa izgubi polagoma hranilni mešiček in odslej gredo same s trebuhom za kruhom. Mladiči salmonidov imajo značajne temne počezne pege na bokih. — Isti svatbeni čas si je izbrala pegasto marogasta jezera, ki je, kakor že ime samo pove, pretežno v jezerih in kanadskih zlatovčica, ki je šela okoli 50 let v evropskih vodah.

Ce pogledamo na drugo stran Triglava, tja, kjer se izvije bistra voda iz obzema močvirnih skal, tja, kjer prisuhi na svetlo deviška Soča, vidimo v zimskih mesecih, torej o Božiču, v prosincu in svečanu kr-dala svatov lepe soške postrvi. Kdor je bival vsaj mimogrede nekje v gornji soški dolini in ribaril v vodah tega nad vse kra-snega gorskega raja, se bo spominjal glo-bokih kotanj, kjer stoje komadi, ki so me-ter in več dolgi. Pri manjših soških postr-vih opazimo poleg temnejših tudi medio rdečkaste rdečkaste razlivačice se pežice. — Ostala žlahta skupine plemenitih salmo-nidov, kakor so sulec, šarenka in lipan, se pa podajo v svate kasneje, v pozni zimi in v zgodnjem poletju.

V akvarijih se drže salmonidi, razen ša-renke, bolj težko. Tudi več komadov ne ka-že gojiti v enem akvariju, ker se kot kani-bali medsebojno ugonabljajo. Voda naj bo hladna, prežračevalnik naj deluje noč in dan, akvarij pa naj bo zelo velik in če go-jimo več komadov, naj bodo v njem skri-vališča v obliki rastlinskih in labornih sku-pin. Medtem ko so naši salmonidi manj prikladni za sobne akvarije, so pa karacini ali salmjerji, ki se ponašajo tudi s tolišen-ko, zelo prijetni gosti v akvarijih ne samo, ker so navajeni na nižjo toplino, temveč tudi zaradi svoje pritlikavosti. To so pe-strobarvne skromne ribice. Iz te skupine je zlasti zanimiva Kope, a arnoldi, ki ne spu-šča svojih iker v vodo, temveč skoči parček na katerikoli posevno iz vode moleči, širši list, kjer spusti ikrnica svoja jajčeca, ki jih prisotni samci opodi. Nato skočita oba ha-za v vodo. Samci škropi z repno plavutjo v 20 minutnih presledkih jajčeca, da se ne posuše. Po preteku štirih dni se izležejo mladiči in poskakljajo v vodo. — Na akva-rij pritrudimo akrilnato ploščo posevno v vodo.

O. S.